

Sevgi Neredeyse Tanrı Oradadır

TOLSTOY

Türkçesi: İhsan Özdemir

ANTİK DÜNYA KLASİKLERİ İstanbul 2005

KARİZMA YAYIN EĞİTİM DANIŞMANLIK REKLAM HİZMETLERİ A.Ş.

Lev Nikolayeviç Tolstoy (1828-1910)

Toprak sahibi soylu bir ailenin oğlu olarak 28 Ağustos 1828'de doğdu. Babası Kont Nikolay İlyiç Tolstoy, 1812 yılı Na-polyon savaşlarına katılmış emekli bir yarbaydı. On altı yaşında Kazan Üniversitesi'ne başladı. Resmi eğitime duyduğu tepki nedeniyle okulu bırakıp Yasnaya Polyana'daki çiftliğine döndü.

Yirmi dört yaşında orduya katılarak Kırım ve Kafkasya'da dört yıla yakın subaylık yaptı. Savaş ve şiddete duyduğu nefret yüzünden ordudan ayrıldı.

Yirmi dokuz yaşında Avrupa seyahatine çıktı. Proudhon'la tanışarak başta eğitim olmak üzere pek çok konuda yakın ilişkiye girdi. Rusya'ya döndüğünde çiftliğindeki köylü çocukları için açtığı okulda alternatif bir eğitim deneyini başarıyla uyguladı. Yasya-na Polyana dergisinin yanı sıra Rusya'nın birçok bölgesindeki okullarda da kabul gören ders kitapları yayımladı. 1869'da yayımladığı "Savaş ve Barış"ın ardından ruhsal bir bunalım yaşadı. Varlığın manasını anlama çabasıyla bir süre Optima Manastırı'na çekildi, ilahiyatçılarla sürdürdüğü tartışmaları sonucunda resmi Hıristiyanlık inancına duyduğu güvensizliğin yersiz olmadığını

gördü. Yeni Ahit'in özüne bağlı kalarak kendini arayış serüvenini sürdürdü.

Çok istediği halde, ailesi karşı çıktığı için topraklarını köylülere bırakamadı. Fakat, kişisel harcamalarını büyük ölçüde azalttı; aristokrat yaşam tarzını bırakıp bedensel işlerde düzenli olarak çalışmaya başladı. Huzur içinde ölümü karşılayacağı bir yer arayışı için 1910 yılının 28 Ekim gecesi malikanesini terk etti. On gün sonra bir tren istasyonunda öldü.

Tolstoy'un ölümü bütün dünyada büyük yankı uyandırdı. Birçok ülke yasını tuttu.

Doğumunun yüzüncü yılında başlatılan bir çalışmayla eserleri 90 ciltte toplandı. Tolstoy, Shakespeare'den sonra dünya dillerine en çok tercümesi yapılan yazardır.

Sevgi Neredeyse Tanrı Oradadır

4 •

Şehrin birinde Martin Avdeiteh adında bir ayakkabı tamircisi yaşıyordu. Bodrum katında, tek penceresi caddeye bakan küçük bir odası vardı. Pencereden sadece yoldan geçenlerin ayakları görülebiliyordu. Ama Martin insanları çizmelerinden tanıyabiliyordu. Orada çoktandır yaşıyordu ve pek çok tanıdığı vardı. O civarlarda onun elinden bir ya da iki kez geçmemiş bir çift çizme hemen hemen yok gibiydi. Dolayısıyla pencereden bakınca çoğunlukla kendi elinden çıkma çizmeleri görüyordu. Bazısına yeni pençe vurmuş, bazısını yamamış, bazısını dikmiş, bazısına yeni yüz bile koymuştu. İyi iş çıkardığı, kaliteli malzeme kullandığı, fazla ücret istemediği ve de güvenilir biri olduğu için elinde bir sürü iş oluyordu. Bir işi istenen günde bitirebilecekse o işi alıyor, bitiremeyecekse boş yere söz vermiyordu. Bu yüzden iyi bir şöhreti vardı ve hiç işsiz kalmıyordu.

Martin her zaman iyi bir insan olmuştu; ama şimdi yaşlanmış ve ahiret hayatıyla ilgili daha çok düşünmeye ve Tanrı'ya yaklaşmaya başlamıştı. Henüz bir ustanın yanında çalışırken, kendi işini kurmazdan önce, karısı ölmüş, onu üç yaşındaki

oğullarıyla yalnız bırakmıştı. Daha büyük çocuklarının hiçbiri yaşamamış, hepsi bebekken ölmüşlerdi.

İlkin Martin küçük oğlunu taşradaki kız kardeşinin yanına göndermeyi düşünmüş, ama sonra çocuktan ayrılacağı için üzüntü duymuş ve şöyle düşünmüştü: "Benim küçük Kapiton'um başka bir ailenin yanında zorlanır, yapamaz. Benimle kalsın"

Martin ustasının yanından ayrılmış, küçük oğluyla birlikte bir oda kiralamıştı. Ama çocuklarından yana hiç şansı yoktu. Çocuk tam babasına yardım edebileceği ve ona neşe kaynağı kadar destek de olabileceği bir yaşa gelmişti ki hastalandı ve bir hafta ateşler içerisinde yattıktan sonra öldü. Martin oğlunu toprağa verdi ve öyle büyük ve kahredici bir ümitsizliğe kapıldı ki Tanrı'ya sitemde bulundu. O kederle, kendisinin de canını alması için defalarca yakardı. O günden sonra Martin kiliseye gitmeyi bıraktı.

Bir gün, Martin'in doğduğu köyden, sekiz yıldır hacı olan yaşlı bir adam Troitsa Manastırından dönüşte onun yanına uğradı. Martin yüreğini bu adama açtı ve ona kederinden bahsetti.

"Artık yaşamak bile istemiyorum sevgili hacı" dedi Martin, "Tanrı'dan tek dileğim tez elden canımı alması. Şu dünyada tamamen ümitsiz bir haldeyim"

Yaşlı adam şöyle cevap verdi: "Böyle şeyler söylemeye hakkın yok, Martin. Tanrı'nın hikmetinden sual olunmaz. Bizim aklımızın değil, Tanrı'nın dediği olur. Şayet Tanrı oğlunun ölmesini ve senin yaşamayı

dilediyse bu en doğrusu demektir. Ümitsizliğine gelince; bu, senin sırf kendi mutluluğun için yaşamak istemenden ileri geliyor"

"insan başka ne için yaşmalı ki?" diye sordu Martin. "Tanrı için Martin" dedi yaşlı adam. "Sana O hayat veriyor

ve sen de O'nun için yaşmalısın. Tanrı için yaşamayı öğrendiğinde artık üzüntülerin son bulacak ve her şey sana kolay gelecek"

Martin bir süre sustuktan sonra sordu: "Peki insan Tanrı için nasıl yaşayabilir?"

Yaşlı adam cevap verdi: "insanın nasıl Tanrı için yaşayacağını peygamberler bize gösterdi. Okuman var mı? O halde kutsal kitabı satın al ve oku. Tann'nın seni nasıl yaşattığını göreceksin. Her şey var orada"

Bu sözler Martin'in yüreğine işledi ve aynı gün gidip kendisine harfleri büyük basılmış bir incil satın alarak okumaya başladı.

ilk başlarda niyeti incil'i sadece tatil günlerinde okumaktı, ama kitabı bir kez okuyunca yüreğinin müthiş hafiflediğini hissetti ve her gün okumaya başladı. Bazı günler okumaya öylesine kaptırıyordu ki kitaptan kendisini alıncaya kadar lambasının gazı bitmiş oluyordu. Okumaya her gece devam etti.

Okudukça Tann'nın ondan ne istediğini ve Tanrı için nasıl yaşayabileceğini daha açık bir şekilde anlıyordu. Ve yüreği git gide daha da hafifliyordu, önceleri, ağırlaşmış bir yürekle yatağa girer ve küçük Kapiton'unu düşündükçe söylenir dururdu. Ama şimdi durmaksızın şu sözleri tekrarlar olmuştu:

"Ey Tanrım, sana şükürler olsun, sana şükürler olsun! Senin dediğin olur!"

O günden sonra Martin'in bütün hayatı değişti. Eskiden tatil günleri meyhaneye gidip çay içmeyi alışkanlık haline getirmişti. Hatta bir iki bardak votkaya da hayır demezdi. Bazen bir arkadaşıyla oturup bir yudum içki içtikten sonra meyhaneden ayık ayrılırdı. Öyle zamanlarda son derece neşeli olur ve ağzından aptalca sözler çıkardı: ya birisine bağırır ya da küfredirdi. Şimdi

8 •

bütün o şeyler geride kalmıştı. Ağzına tek yudum içki koymuyordu. Hayatı huzurlu ve mutlu bir hal almıştı. Sabahleyin işinin başına oturuyor, o günkü işini bitirince duvardan lambayı alarak masanın üstüne koyuyor, raftan kitabını alıyor, kitabı açıyor ve okumaya koyuluyordu. Okudukça daha iyi anlıyor, zihnini daha berrak ve kendisini daha mutlu hissediyordu.

Bir keresinde Martin kitaba kendisini kaptırmış bir vaziyette geç vakte kadar oturmuştu. Altıncı bölümde şu âyetlere rastladı:

"Bir yanağınıza vuran kişiye öbür yanağınızı da dönün; sizden cüppenizi alandan paltonuzu da esirgemeyin. Sizden kim ne isterse ona istediğini verin ve verdiklerinizi bir daha geri istemeyin; ve size nasıl davranmalarını istiyorsanız insanlara öyle davranın"

Rabbimizin şöyle buyurduğu şu ayetleri de okudu: "Bana Rabbim, Rabbim diyorsunuz da söylediğim şeyleri neden yapmıyorsunuz? Her kim bana gelir de dediklerimi işitir ve yaparsa onun neye benzediğini size göstereyim: O bir ev yaparken temeli derin kazan ve bir kayanın üstüne oturtan bir adama benzer. Sel suları yükseldiğinde sular evi şiddetle dövdü, ama sarsamadı. Çünkü ev bir kayanın üstüne yapılmıştı. Ama dediklerimi işitmeyen ve yapmayan kimse toprağın üstüne temelsiz bir ev inşa eden bir adam gibidir. Sel suları evi şiddetle dövdü ve ev derhal çöktü. Ve evden geriye büyük bir enkaz kaldı"

Martin bu sözleri okuyunca ruhu huzur buldu. Gözlüklerini çıkardı ve kitabın üzerine koydu.

Dirseklerini masaya dayayarak okuduklarıyla ilgili derin düşüncelere daldı. Kendi hayatını bu sözlerin ölçeğine vurdu ve kendisine şu soruyu sordu:

"Benim evim kay* üstüne mi yoksa kum üstüne mi inşa edilmiş? Şayet kaya üstünde duruyorsa, iyi. Burada yalnız başına oturarak Tanrı'nın bütün emirlerini yerine getirdiğini düşünmek kolay. Ama ne zaman tetikte olmayı bırakırsam tekrar günah işliyorum. Gene de sebat edeceğim. Bu, insanı o kadar mutlu ediyor ki. EyTanrı'm, bana yardım et!"

Bütün bunları düşündükten sonra yatmak üzereydi ki kitabı bırakmaya gönlü elvermedi ve yüzbaşıyla -dul kadının oğlu-John'un müritlerine verilen cevapla ilgili olan yedinci bölümü okumaya devam etti. Zengin bir Feris'inin Hz. İsa'yı evine davet ettiği bölüme geldi. Bir günahkar olan kadının Hz. İsa'nın ayaklarına kutsal yağ sürüşünü ve onları gözyaşlarıyla yıkayışını ve Allah'ın kadının günahlarını affedişini okudu.

"Ve kadına dönerek, Simon'a, bu kadını görüyor musun? dedi. Evine geldim ama sen bana ayaklarım için su vermezken bu kadın ayaklarımı gözyaşlarıyla ıslattı ve saçlarıyla yıkadı. Sen beni öpmedin, ama bu kadın geldiğimden beri ayaklarımı öpmeyi bırakmadı. Sen başıma kutsal yağdan sürmedin. Ama o ayaklarımı kutsal yağla yağladı"

Martin bu ayetleri okudu ve şöyle düşündü: "Adam Hz. İsa'ya ayakları için su vermedi, onu öpmeyi, kutsal yağla başını yağlamadı" Martin bir kez daha gözlüklerini çıkarıp kitabın üstüne koydu ve düşünmeye başladı.

"O Ferisi de benim gibi. O da sırf kendini düşündü. Nasıl bir fincan çay içebileceğini, nasıl soğukta kalmayacağını, ve de nasıl rahatına bakacağını. Misafirini hiç düşünmedi. Sırf kendisiyle ilgilendi ama misafiriyle hiç ilgilenmedi. Ya misafiri kimdi? Hz. İsa'nın kendisi! Benim evime gelse ben böyle mi davranırım?"

Sonra başını kollarının üstüne koydu ve farkına varmadan uyuyakaldı.

• 10

"Martin!" Aniden biri kulağının dibinde söylemiş gibi bu sesi işitti.

Uykusundan uyandı. "Kim var orada?" dedi. Arkasını dönüp kapıya baktı; kimsecikler yoktu. Tekrar seslendi. Sonra apaçık bir şekilde şunu işitti: "Martin, Martin! Yarın caddeye bak, çünkü ben geleceğim"

Martin doğruldu, sandalyesinden ayağa kalktı ve gözlerini ovuşturdu. Bu sözleri rüyasında mı yoksa uyanırken mi duy- 5 duğunu çıkaramıyordu. Lambayı söndürdü ve yattı.

Ertesi gün güneş doğmadan kalktı ve dualarını okuduktan s sonra ateşi yakıp lahana çorbasıyla karabuğday lapasını pişirdi. Sonra semaveri yaktı ve iş önlüğünü giyerek pencerenin yanına, işinin başına geçip oturdu, işini yaparken bir önceki gece olanları düşünüyordu. Ara ara sanki bir rüyaymış gibi geliyor, ara ara ise sesi gerçekten duyduğunu düşünüyordu. "Böyle şeyler bundan önce de olmuştu" diye düşündü.

Böylelikle pencere kenarında oturmaya devam etti. Çalışmaktan çok caddeye bakıyor, yoldan ne zaman kendisinin tanımadığı çizmeler giyen birisi geçse, o geçen kişinin yalnız ayaklarını değil, yüzünü de görmek için eğilip yukarı bakıyordu.

Yeni keçeli çizmeleriyle bir kapıcı geçti, sonra bir su hamalı. Şimdi elinde küreğiyle Nikola döneminde askerlik yapmış olan birisi pencerenin yanına geldi. Martin adamı üzerlerine deri geçirilmiş, eski, yırtık pırtık, keçeli çizmelerinden tanıyordu. Yaşlı adamın adı Stepanitch'ti. O civarda oturan bir tüccar sırf hayır olsun diye onu evine almıştı. Adamın işi kapıcıya yardım etmektir. Yaşlı adam Martin'in penceresinin önündeki karı kü-rümeye başladı. Martin adama hızlı bir bakış atıp işine devam etti.

"Yaşlandıkça aklımı kaşırıyorum herhalde" dedi Martin kendi hayal gücüne gülerek, "Stepanitch kar kü-rümeye gelmiş, ben de Hz. İsa beni ziyarete geldi zannediyorum. Amma buna-dım ha!"

Gene de beş on dikiş attıktan sonra tekrar pencereden dışarı bakmaktan kendini alamadı.

Stepanitch'in küreğini duvara dayamış olduğunu gördü. Adam bir yandan dinleniyor bir yandan da ısınmaya çalışıyordu. Yaşlıydı ve bitik bir haldeydi. Görünüşe göre kan kü-rüyecek kadar bile gücü yoktu.

"Onu içeri çağırıp çay versem ya" diye düşündü Martin. "Semaver de kaynadı."

Bizini yerine koydu ve ayağa kalktı. Semaveri masaya koydu ve çayı hazırladı. Sonra parmaklarıyla pencereye tıkladı. Stepanitch o tarafa döndü ve pencerenin yanına geldi. Martin ona eliyle içeri gelmesi için işaret yaptı ve kendisi de kapıyı açmaya gitti.

"İçeri gel," dedi, "gel de ısın biraz. Üşümüşsündür eminim."

"Tanrı senden razı olsun!" dedi Stepanitch. "Kemiklerim sızlıyor yemin ederim." içeri girdi, hemen üstündeki karı silkelemeye ve yerleri kirletmemek için ayaklarını silmeye başladı. Ama bunları yaptığı sırada sendeledi ve düşmesine ramak kaldı.

"Ayaklarını temizlemeye uğraşma," dedi Martin, "ben yerleri silerim. Her gün yaptığım iş. Gel dostum, otur biraz çay iç."

Sapsız, kısa ve geniş bardaklardan ikisine çay doldurarak birini misafire uzattı ve kendisininkini bardak altlığına dökerek üflelemeye başladı.

Stepanitch bardağını bitirdi, ters çevirdi ve arta kalan şekerlerini bardağın üstüne koydu. Teşekkür etti, ama belliydi ki bir bardak daha çaya hayır demeyecekti.

12

"Bir bardak daha iç" dedi Martin, kendisinin ve misafirin bardaklarını doldurarak. Ancak Martin bir yandan çayını içerken diğer yandan da caddeye bakmaya devam ediyordu. "Birisini mi bekliyorsun?" diye sordu misafiri. "Birisini mi bekliyorum? Şey, anlatmaya utaniyorum. Aslında gerçekten birini falan beklediğim yok. Ama dün gece bir şey duydum ve şimdi aklımdan çıkmıyor. Düş müydü yoksa bir hayal mi, şimdi çıkaramıyorum. Dostum bilirsin işte, dün gece incil'i okuyordum, Efendimiz İsa'yı, çile çekişini ve yeryüzünde insanlara gözüküşünü. Bunları duymuşsundur zannedersen."

"Duydum" dedi Stepanitch. "ama ben cahil bir adamım ve okumam yazmam da yok"

"İşte, İsa'nın yeryüzünde dolaşıp nasıl insanlara gözüküşünü okuyordum. O bölüme geldim, hani, onu iyi karşılamayan Ferisi'nin evine gittiği bölüme. Okudukça, dostum, adamın Efendimiz İsa'yı

şerefine yakışır bir şekilde ağırlamadığını düşünmeye başladım. Varsayalım ki böyle bir şey benim gibi bir adamın başına geldi, diye düşündüm, onu ağırlamak için neler yapmazdım! Ama o adam ona hiç konukseverlik göstermedi, işte dostum, bunu düşünürken uyuyakalmışım. Uyurken birisinin bana adımla seslendiğini duydum. Kalktım ve birinin bana fısıldadığını duyar gibi oldum. "Beni bekle, yarın geleceğim" Bu iki kere daha oldu. Ve sana gerçeği söylemek gerekirse, bu söz zihnimde öylesine yer etti ki, şu an her ne kadar söylemeye utanıyor da olsam, onu, yani, sevgili Efendimizi bekliyorum!" Stepanitch susarak başını salladı. Bardağını bitirdi ve yan yatırdı. Martin bardağı doğrulttu ve içine tekrar çay koydu. "Al bir bardak daha iç, afiyet olsun! Ben şunu da düşünüyordum; nasıl yeryüzüde dolaştığını ve hiç kimseyi hor görmediğini, en çok da sıradan halkın arasında karıştığını. Basit insanlarla birlikte oluyor ve müritlerini bizim gibiler arasından, bizim gibi işçiler, günahkârlar arasından seçiyordu. "Kendini yücelten alçaltılacak," diyordu, "ve kendini alçaltan yüceltilecek" "Siz bana Yüce Efendim deyin," diyordu, "ben sizin ayaklarınızı yıkayayım" "Baş olacak olan," diyordu, "herkesin hizmetkârı olacak, çünkü Tanrı'nın kutsadıkları alçakgönüllüler, yumuşak başlılar ve merhametlilerdir"

Stepanitch çayını unutmuştu. Çabucak gözyaşlarına boğulan, yaşlı bir adamdı. Oturmuş öylece dinlerken gözyaşları yanaklarından aşağı süzölmeye başladı.

"Haydi, içsene" dedi Martin. Ama Stepanitch gözyaşlarını sildi, Martin'e teşekkür etti ve bardağını uzağa ittirerek kalktı.

"Sağ ol, Martin Avdeitch," dedi, "hem ruhuma hem bedenime gıda ve huzur verdin"

"Bir şey değil. Başka zaman gene gel. Misafir ağırlamaktan mutluluk duyarım" dedi Martin.

Stepanitch uzaklaştı. Martin çayın sonunu koyup içti. Sonra çayla ilgili öteberiyi kaldırıp işinin başına oturdu. Bir çizmenin arka dikişlerini dikiyordu. Dikerken de gözü hep dışarıdaydı. Hz. İsa'yı bekliyor, onu ve yaptıklarını düşünüyordu. Kafasının içi Hz. İsa'nın sözleriyle doluydu.

Birinin ayağında hükümetin verdiği çizmeler, diğerininse kendi çizmeleri olan iki asker geçti; sonra, ayaklarına parlak deri geçirmiş olan komşu evlerden birinin beyi, sonra da elinde bir sepet taşıyan ekmeççi. Bunların hepsi geçip gittiler.

Derken kamgam çoraplı, köylülerin yaptıkları ayakkabılardan giyen bir kadın çıkageldi. Pencerenin önünden geçti, ama

14

• 15

duvarın yanında durdu. Martin pencereden yukarı doğru kadına bir bakış attı ve kadının yoksul giyimli, kucağında bir bebek taşıyan bir yabancı olduğunu gördü. Kadın duvarın yanında durmuş, sırtını rüzgara vermiş, bebeği sarıp sarmalamaya çalışıyordu. Ama üstünde bebeği sarabileceği gibi bir şey de yoktu. Üstünde sadece yazlık giysiler vardı ve onlar da yırtık pırtık ve eskidyiler. Martin pencereden bebeğin ağladığını ve kadının onu susturmaya çalıştığını, ama başarılı olmadığını duyabiliyordu. Yerinden kalktı, kapıdan ve merdivenlerden çıkarak kadına seslendi.

"Sevgili bayan, size söylüyorum, sevgili bayan!" Kadın Martin'i duydu ve arkasını döndü.

"Orada kucağında bebekle soğukta durma, gel içeri. Sıcakta daha iyi sararsın bebeği. Gel böyle!"

İş önlüklü, gözlüklü, yaşlı bir adamın kendisine seslenmesi kadını şaşırtmıştı ama adamı takip ederek dükkana girdi.

Merdivenlerden inip küçük odadan içeri girdiler. Yaşlı adam kadını yatağa doğru götürdü.

"Otur kızım sobanın yanına. Isın, bebeğini emzir" "Sütüm yok hiç. Sabahtan beri hiçbir şey yemedim" dedi kadın, ama gene de bebeği göğsüne götürdü.

Martin başını salladı. Gidip bir tasla biraz ekmeç getirdi. Fırının kapağını açarak tasa biraz lahana çorbası koydu. Lapa tenceresini de çıkardı, ama lapa henüz olmamıştı. Masaya bir örtü yaydı ve kadının önüne sadece çorbayla ekmeçji koydu.

"Otur ye kızım, ben bebekle ilgilenirim. Benim de çocuklarım oldu. Nasıl baş edileceğini bilirim"

Kadın masaya oturarak yemeye başladı. Bu arada Martin de bebeği yatağa koymuş ve yanına oturmuştu. Bebeğe gıdı gıdı

16

yapıyordu, ama ağızında hiç diş olmadığından bunu iyi yapamıyordu ve bebek de ağlamaya devam ediyordu. Sonra Martin parmağıyla bebeği dürtmeyi denedi. Parmağını doğruca bebeğin ağızına doğru götürüyor sonra hızla geri çekiyordu. Bunu durmadan tekrar ediyordu. Bebeğin parmağı ağızına almasına izin vermiyordu, çünkü parmağı ayakkabı cilasından simsiyahtı. Bebek ilkin parmağı seyrederek sakinleşti ve sonra gülmeye başladı. Martin çok mutlu olmuştu.

Kadın yemeğini yiyor, bir yandan da Martin'e kim olduğunu, nereden geldiğini anlatıyordu.

"Ben bir asker eşiyim" dedi kadın, "kocamı sekiz ay önce uzaklara bir yere gönderdiler ve o günden beri ondan hiç haber alamadım. Bebek doğana kadar aşçılık yapıyordum, ama sonra beni çocukla

istememediler. Şimdi üç aydır uğraşıyorum, ama bir iş bulamadım. Yiyecek alabilmek için elimde neyim var neyim yoksa sattım. Süt annelik yapmak istedim, ama kimse bana iş vermedi. Açlıktan ölecek gibi, zayıf olduğumu söylediler. Şimdi bir tüccarın eşinin yanından dönüyorum. (Bizim köyden bir kadın onun hizmetinde çalışıyor) Kadın beni yanma alacağına söz verdi. Tam sonunda her şey halloldu derken bana gelecek haf- taya kadar gelmememi söyledi. Evi çok uzakta, ve benim de yorgunluktan anam ağladı. Bebek de öldü açlıktan, zavallı yavrucağız. Allah'tan, ev sahibemiz bize acıdı da para ödemededen kalmamıza izin veriyor, yoksa ne yapardık bilemiyorum"

Martin içini çekti. "Daha kalın giysileriniz yok mu?" diye sordu.

"Daha kalın giysiyi neyle alacağım?" dedi kadın. "Dün son şalım da altı pense rehin bıraktım"

Sonra gelip çocuğunu aldı. Martin ayağa kalktı. Gidip duvarda asılı duran şeyleri karıştırdı ve eski bir pelerin getirdi.

• 17

"Al," dedi, "eskimiş, yıpranmış da olsa bebeği bununla sarabilirsin"

Kadm bir pelerine, bir de yaşlı adama baktı ve pelerini alarak gözyaşlarına boğuldu. Martin arkasına dönerek yatağın altında el yordamıyla bir şeyler aradı. Küçük bir sandık çıkardı. Sandığı karıştırdı ve tekrar kadının karşısına geçip oturdu. Kadın ona şöyle dedi:

"Tanrı sizden razı olsun. Beni sizin pencerenize O'ndan başkası göndermiş olamaz. Aksi takdirde çocuk donmuş olurdu. Yola çıktığımda hava yumuşaktı, ama şimdi bakın nasıl soğuğa kesti. Sizin pencereden bakmanızı ve bana, bu zavallıya acımanızı sağlayan kesinlikle Tanrı'dan başkası olamaz."" Martin gülümsedi ve, "Çok doğru, bana bunu yaptıran oydu. Dışarı bakmam tesadüf değildi" dedi. Ve Martin kadına rüyasını ve Hz. isa'nın onu o gün ziyarete geleceğine söz verişini nasıl duyduğunu anlattı.

"Kim bilebilir? Her şey mümkündür" dedi kadm. Ayağa kalktı ve pelerini omuzlarına aldı, kendisini ve bebeği pelerine sardı. Sonra eğilip selam verdi ve Martin'e bir kez daha teşekkür etti.

"Tann aşkına bunu al" dedi Martin ve kadına şalını rehinden kurtarması için altı pens verdi. Kadın teşekkür etti. Martin kadını uğurladı.

Kadın gittikten sonra Martin biraz lahana çorbası yedi, etrafı topladı ve tekrar işinin başına oturdu. Çalışıyor, ama bir yandan da pencereyi ihmal etmiyordu. Pencereye her gölge düşüşünde kimin geçtiğini görmek için başını kaldırıp yukarı bakıyordu. Tanıdığı insanlar ve yabancılar geçip gittiler, ama içlerinde dikkat çeken biri yoktu.

18 *

Aradan bir süre geçtikten sonra Martin elma satan bir kadının tam penceresinin önünde durduğunu gördü. Kadının büyük bir sepeti vardı, ama sepetin içinde çok elma kalmış gibi gözüküyordu. Görünüşe bakılırsa kadm elindeki elmaların çoğunu satmıştı. Sirtında evine götürdüğü içi yonga dolu bir çuval vardı. Yongaları bir inşaattan topladığına şüphe yoktu. Görünüşe göre çuval sırtını acıyordu. Çuvalı bir omzundan öbür omzuna almak istedi, bunun için çuvalı yere koydu, sepetini bir direğe geçirdi ve yonga dolu çuvalı sallamaya başladı. Kadm bunu yaparken başında yırtık pırtık bir şapka olan bir erkek çocuğu koşarak geldi, sepetten bir elma kaptı ve sessizce tüymeye çalıştı. Ama yaşlı kadın durumu fark etti ve arkasını dönerek çocuğu elbisesinin kolundan yakaladı. Çocuk kaçmaya çabaladı, fakat yaşlı kadın çocuğu iki eliyle tuttu, şapkasını başından düşürdü ve saçlarından yakaladı. Çocuk bağıyor, kadın da çocuğu azarlıyordu. Martin yerine bile sapsız elindeki bizi bıraktı ve aceleyle kapıdan dışarı çıktı. O telaş içerisinde merdivenlerde ayağı takıldı ve gözlüklerini düşürdü. Caddeye fırladı. Yaşlı kadın çocuğun saçlarını çekiyor, onu azarlıyor ve polise götürmekle tehdit ediyordu. Çocuk çırpıyor, itiraz ediyordu. "Almadım onu. Vurmasana! Bırak beni gideyim!" Martin onları ayırdı. Çocuğu elinden tuttu ve kadına, "Bırak gitsin nine. Tanrı aşkına bağışla onu" dedi.

"Ona bunu öyle bir ödeteceğim ki ömrü boyunca unutamayacak! Namussuzu polise götüreceğim!" Martin kadına dil dökmeye başladı.

"Bırak gitsin nine. Bir daha yapmayacak. Tanrı aşkına bırak gitsin!"

Yaşlı kadın çocuğu bıraktı. Çocuk koşup uzaklaşmak istedi ama Martin onu durdurdu.

• 19

"Nineden özür dile bakalım!" dedi. "Bir daha da sakın aynı şeyi yapayım deme. Elmayı aldığını gördüm" Çocuk ağlamaya ve özür dilemeye başladı. "Şimdi oldu. Al bakalım sana bir elma," dedi Martin ve sepetten bir elma alarak çocuğa verdi. "Parasını ben ödeyeceğim nine"

"Böyle yaparak o küçük namussuzları şımartıyorsun" dedi yaşlı kadın. "Kırbaçlayacaksın ki bir hafta acısını unutamasm." "Ah nine, nine," dedi Martin, "bu bizim izlediğimiz yol; ama Tanrı'nın izlediği yol bu değil. Onu bir eJma çaldığı için kırbaçlamak gerekiyorsa ya günahlarımız için bize ne yapmalı?" Yaşlı kadın susuyordu.

Martin kadına hizmetkârının kendisine olan yüklü miktardaki borcunu affeden lort meselini anlatmaya başladı. Hizmetkârın sonra gidip kendisine borcu olan bir başkasının boğazına nasıl yapıştığını anlattı. Yaşlı kadm meseli baştan sona dinledi. Çocuk da durup dinledi.

"Tanrı bize affetmemizi emrediyor," dedi Martin, "yoksa O da bizi affetmeyecek. Kim olursa olsun affet, öncelikle de akli ermeyen bu çocuğu"

Yaşlı kadın başını salladı ve içini çekti.

"Dediklerin doğru ama," dedi, "çok şımarık yetişiyorlar"

"O zaman biz büyüklerin onları daha iyi yetiştirmemiz gerekir" dedi Martin.

"Ben de bunu diyorum zaten" dedi yaşlı kadın. "Kendimin yedi çocuğu oldu. Tek bir kızım hayatta" Ve yaşlı kadın kızıyla nerede, nasıl yaşadığından ve kaç tane torunu olduğundan bahsetti. "Artık gücüm takatim kalmadı, gene de torunlarım

için var gücümle çalışıyorum. Onlar iyi çocuklar. Çocuklar dışında kimse beni karşılamak için dışarı çıkmıyor. Küçük Annie beni hiç kimselere değişmez. 'Anneanne, anneanneciğim, canım anneannem'" Bu düşünce yaşlı kadını yumuşatmıştı.

"Tabii, çocuk daha, Tanrı doğru yola iletin" dedi çocuğu kastederek.

Yaşlı kadın çuvalını sırtlanmak üzereydi ki çocuk öne fırlayıp, "Ben taşıyayım nine, ben de o tarafa gidiyorum" dedi.

Yaşlı kadın 'olur' anlamında başını salladı ve çuvalı çocuğun sırtına yükledi. İki birlikte cadde boyunca yürümeye başladılar. Yaşlı kadın Martin'den elmanın parasını istemeyi tamamen unutmuştu. Martin durup, yürürlerken bir yandan da sohbet eden kadınla çocuğu seyretti.

Onlar görünmez olunca Martin eve geri döndü. Gözlüklerini merdivende buldu, kırılmamıştı. Bizini eline aldı ve tekrar işinin başına oturdu. Biraz çalıştı ama çok geçmeden gözleri derinin deliklerinden geçirdiği sert kılı seçememeye başladı. Tam o anda sokak lambalarını yakan görevlinin geldiğini fark etti.

"Lambayı yakmanın zamanı gelmiş" diye geçirdi içinden. Fitolin ucunu kesti ve lambayı yerine astı. Tekrar çalışmaya koyuldu. Çizmelerin tekini bitirdi. Elinde evirip çevirerek inceledi. Tamamdı. Sonra alet edevatını topladı, kesik deri parçalarını süpürdü, sert kılları, iplikleri ve bizleri kaldırdı, lambayı aşağı alarak masaya koydu. Sonra incili raftan aldı. Kitabı önceki gün bir parça marokenle işaretlediği yerden açmak istedi, ama kitap başka bir yerden açıldı. Martin kitabı açarken aklına tekrar önceki gün gördüğü rüya geldi ve bu olur olmaz da ayak sesleri duyar gibi oldu. Sanki arkasında hareket eden birileri vardı. Arkasını dönünce karanlık köşede insanlar görür gibi ol-

• 20

F

>d

O

c

p

1. Bölüm

Polikey bir boyarinia'nın (asil bir hanımefendinin) malikânesinde çalışan hizmetkârlardan biriydi.

Malikâne de oldukça önemsiz bir işi vardı. Karısı ve çocuklarıyla birlikte küçük ve bakımsız bir evde yaşıyordu.

Evi, artık hayatta olmayan asil beyefendi yaptırmıştı. Polikey şimdi bu beyefendinin dul eşine hizmet ediyordu. Evi şu şekilde tarif etmek mümkündü: tek odayı çevreleyen dört duvar taştan yapılmıştı ve içerisi yaklaşık sekiz dokuz metrekaireydi. Odanın tam ortasında etrafından rahatça dolaşılabilen bir Rus sobası duruyordu. Köşelerin her biri yaklaşık bir metre yüksekliğinde parmaklıklarla çevrilmişti.

Kapıya en yakın ve de en küçük olan köşenin adı 'Polikey'in Köşesi'ydi. Odanın geri kalanında ise (üstünde yorganı, çarşafın ve pamuk yastıklanıyla) yatak, (içinde bir bebek olan) beşik ve de yemeklerin hazırlandığı ve üzerinde ailenin çamaşırlarının yıkandığı üç ayaklı bir masa duruyordu.

Masanın üstünde Polikey'in de mesleğinde -Polikey amatör bir veteriner-cerrahtı- kullanacağı bazı malzemeleri hazırlıyordu. Bir buzağı, birkaç tavuk, giysiler, kap kaçaklar ve de

25

'-----'"a cui Diricaç ufak öt h • —sindehanımefendinin yazıhanfsindeydi ve öyle eskimişti ki artık ça-

ıgı öteberi arasında bir çift derj yuj J*/ ^^ yakaJandi- Ça]-Işrmyordu. Hanımefendi saati sadece bir aile yadigarı olarak ye aitti. Köylü onu adamakıllı patakla ^^ YularbirJ«>ylü-rnuhafaza ediyordu.

Polikey bir gün kimsecikler yokken hanı-yet etü- ayıp hanırnefendiye sika- rnefendinin yazıhanesine girmiş ve eski saati görmüştü. Saat ° günden sonra Polikey artık " özellikle ilgisini çekmişti. Saati göz açıp kapayınca kadar çal-defa daria benzer şekilde v v * ŞUphelenilen bir insandı, iki mış, köyün

2. Bölüm

Bir gece Polikey masanın yanbaşındaki yatağında oturmuş sığırlar için ilaç hazırlamakla meşguldü ki aniden kapı ardına kadar savrulurak açıldı ve Aksutka adındaki, malikânede çalışan genç bir kız telâşla içeri girdi. Neredeyse soluk soluğa kalmıştı. "Hanımefendi seni istiyor, Polikey Illitch derhal malikâneye geleceksin!" dedi.

Kız ayakta dikiliyor ve az önce harcadığı efordan dolayı hâlâ nefes nefese bir vaziyette konuşmasına devam ediyordu. "Kâhya Egor Mikhailovitch senin orduya alınmanla ilgili hanımefendiyle görüştü, ve Polikey Illitch, diğerlerinin yanında senin adın da geçiyordu. Hanımefendi beni sana yolladı, derhal malikâneye gelmeni istiyor."

Aksutka hanımefendinin mesajını Polikey'e iletir iletmez tıpkı geldiği gibi gene ani bir hareketle odayı terk etti.

Akulina tek bir söz söylemeksizin ayağa kalkıp kocasının çizmelerini getirdi. Çizmeleri Polikey'e bir asker vermişti. Eski püskü, yırtık pırtıklılar. Akulina kocasının suratına bakmadan çizmelerini uzattı.

30

"Gömleğini değiştirecek misin Illitch?" diye sordu en so nunda.

"Hayır" diye cevap verdi Polikey.

Akulina kocasının suratına, o, çizmelerini giydiği ve malikâneye gitmeye hazırlandığı bütün o anlar boyunca bir daha bakmadı. Hem böyle yapmaması belki daha yerindeydi. Polikey'in beti benzi atmıştı ve dudakları da titriyordu. Ağır ağır saçlarını taradı. Tam çıkmak üzereydi ki Akulina onu durdurdu ve göm-leğindeki şeridi düzeltti, kısa bir süre ceketin orası burasıyla oynadıktan sonra Polikey'in basma şapkasını geçirdi ve Polikey küçük evden çıktı.

Polikey'in yan komşuları bir doğramacı ile karısıydı, iki ailenin yaşadıkları yeri ince bir bölme birbirinden ayırıyordu. Aileler birbirlerinin konuştuklarını ve yaptıklarını duyabiliyordu. Polikey'in evden ayrılmasının hemen ardından bir kadın şöyle dedi: "Evet Polikey Illitch, hanımefendin çağırılmış bakalım seni."

Ses bölmenin arka tarafındaki doğramacının karısına aitti. Akulina ve bu kadın o sabah Akulinalarm çocuklarının yaptığı ufak bir şey yüzünden kavga etmişlerdi ve şimdi komşusunun asil hanımefendisinin huzuruna çağırılmış olması kadına mutlulukların en büyüğünü tattırıyordu.

Kadın böyle bir durumu hayra yormuyordu. Kendi kendisiyle konuşmaya devam etti. "Belki hanımefendi onu kasabaya yollayıp malikâne için alışveriş yaptırtacak. Ama zannetmem, senin gibi sadık bir adamı böyle bir hizmet için seçmiş olsun. Şayet seni sahiden de kasabaya yollayacaksa, o zaman bana da yüz gram çay aliver. Olur mu, Polikey Illitch?"

Zavallı Akulina ise doğramacının karısının kendi kocası hakkında böyle kaba bir şekilde konuştuğunu duyunca gözyaş-

m

larına mani olamıyordu. Tirad devam ettikçe o da sonunda öfkelenildi ve kadını bir şekilde cezalandırabilmeyi istedi.

Ama az sonra komşusunun kabalığını unuttu ve düşünceleri bir başka yöne doğru kaydı. Uyuyan çocuklarına bakarak kendi kendisine çocukların çok geçmeden öksüz kalabileceklerini ve kendisinin de ölü bir askerın dul eşi olabileceğini söyledi. Bu düşünce onu iyice bunalıttı. Yüzünü elleriyle kapatarak çocuklarından bir kaçının deliksiz bir uykuda oldukları yatağa oturdu. O anda, "Mamuşka (Anneciğim), eziyorsun beni" diyen ince bir ses düşüncelerini böldü. Kız çocuğu pijamasını annesinin kolunun altından çekti.

Akulina kafasını hâlâ ellerine dayamış bir vaziyette, "Belki de en iyisi hepimizin ölmesi. Besbelli sizi bu dünyaya acı ve sıkıntı çekesiniz diye getirmişim" dedi.

Üzüntüsüne daha fazla hakim olamayan Akulina hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başladı. Onun bu hıçkırıkları ise sabahki atışmayı unutmayan doğramacının karısının neşesine neşe kattı sadece. Kadın komşusunun acısına kahkalanıyla cevap verdi.

32

33

3. Bölüm

En küçük çocukları ağlamaya başlayınca kadar yaklaşık bir yanm saat geçmişti. Akulina çocuğa yemeğini vermek için ayağa kalktı. Ağlaması kesilmişti. Çocuğu yedirdikten sonra yüzünü ellerinin arasına aldı ve tekrar eski pozisyonuna döndü.

Rengi solmuştu, ama bu sadece güzelliğine güzellik katıyordu. Bir müddet sonra başını kaldırdı ve gözlerini yanan muma dikip bakarak kendi kendisine sanki ne diye evlendim ki ve de Çarın ne diye bu kadar askere ihtiyacı var ki, gibisinden sorular sormaya başladı.

Tam o anda dışarıdan gelen ayak seslerini duydu. Kocasının döndüğünü anlamıştı. Kocası odanın ortasına doğru geçebilsin diye ona yol vermek için ayağa kalkarken aceleyle yüzünde kalan son damlaları da sildi.

Polikey odaya yüzünde bir zafer ifadesiyle girmiş, şapkasını yatağın üzerine fırlatmış ve aceleyle ceketini çıkarmış, ama tek bir söz etmemişti.

Akulina merakını yenemeyerek sordu: "Söyle bakalım, ne istiyormuş senden?"

35

ii\7

^^^^ *° W suçlanabileceği her türlü kötülükle suçlanmış olsam

tabii" hmİ Se^1^ dersin? Kimi' T*? ÖnemU U hanımefendi, size karşı asla ciddi bir kabahat işlemiş deği-

<N

aCak' PoJikuşJca^.. Bu şekilde hanımefendiyle onu

içtenlikle pişman olduğu-

asıl bir işmiş bu?" diye sordu Akuf

a ikne edene kadar konuştum, o da bana

karşı epey yumuşa-

Ama PoJiJcey kansjnm

>na çelangen bir tavirl Bana, "Şayet işi kotarırsan seni

malikanedeki en önemli po-

etmed, Heybetii bif ^ p^^P vennek için hi9 ace;syona getireceğim" dedi.

^ ^^ *** *^ ^^ dip

dedi.

ürdö

SÜrd^rek, «Benden v hir"ieblayı tahsil ^

sadece h eCe*Sİn?"

sordu Akulina

ve b7 ?ÜVenİJemeyecelc birisi 2 u rum<" dedi

?1 Wr baş^mdanSa sana e

Polikey tüm k

sesle söylüyor^, " k°mŞUSU da duyabilsin h-

<..B J dU'

W dIV

"Bana değj fendim, Ve ben u ren^lcışioJacagım tüccarını

getirmeni i

mz başım üstüne

emirdir"

Sonra

**SÖZ verdw' dedi h bu sözü™ kl

ner

glnız bemm için bir Polikey,

"Kaç para tahsil edeceksin?" di} "Bin beş yüz ruble" diye ka^

Akulina kaygıyla başını salladı ve, "Ne zaman yola çıkıyor-"mn?" diye sordu.

"Yarın yola çıkmamı istedi" atı istiyorsan onu al" dedi bana gel de sana iyi yolculuklar dileyeyim" dedi.

"Tanrım sana şükürler olsun!" dedi Akulina ayağa kalktığı sırada. Bölmenin öbür tarafındakiler

duymasın diye de fısıltıyla ekledi: "Eminin Tanrı yolunu açık edecektir" Bütün bu esnada kocasının

ceketinin koluna yapışmıştı. "Illitch," dedi en sonunda heyecan içerisinde, "Tanrı aşkına bana söz ver,

ağzına bir yudum dahi votka koymayacaksın. Tanrı'nım huzurunda

et!. Böylece ben de sözünden dönmeyeceğini bileyim!" Polikey karşısındakini küçük gören bir ses

tonuyla cevap verdi: "Bu kadar yüklü bir meblağ bana emanet edilmişken sence hiç votkaya

dokunmaya cesaret edebilir miyim?"

"Akulina, sabaha temiz gömlek hazırla" Polikey'in o geceki son sözleri oldu.

Karı koca mutlu bir şekilde uyudular ve geleceğe dair parlak rüyalar gördüler.

* 36

37

4. Bölüm

Ertesi sabah çok erken, henüz neredeyse yıldızlar gökyüzünde gizlenmeden, kahyanın kendisinin

bindiği, alçak boylu bir at arabası Polikey'in evinin önünde görülmüştü bile. Arabaya iri kemikli, koyu

kahverengi, bilinmedik bir sebepten ötürü Baraban (davul) diye çağrılan bir kısrağ koşulmuştu.

Polikey'in en büyük kızı Aniotka yağın şiddetli yağmura ve esen soğuk rüzgâra rağmen dışarıda

yalınayak durmuş, bir eliyle (biraz korkarak da olsa) dizginleri tutarken diğer eliyle de vücudunu

saran yeşil ve sarı renkli paltosunu ve bir de babasının koyun derisi ceketini tutmaya çalışıyordu.

Evin içerisinde büyük bir gürültü ve karmaşa vardı. Hava henüz öyle karanlıktı ki varolan azıcık gün ışığı da içeriye soğuk girmesin diye eski bez ve kâğıt parçaları sıkıştırılmış kırık pencere camlarından içeriye sızamıyordu.

Akulina yemek pişirmeyi bir süreliğine bırakarak Polikey'in yolculuk için hazırlanmasına yardım etmeye başladı. Akulina çocukların çoğunlukla üzerlerine örttükleri büyük paltoyu almış, yerine kendi atkısını bırakmıştı. Çocukların

39

çoğu muhtemelen soğuktan korunmak için hâlâ yataktan çıkmamışlardı.

Polikey'in gömleği hazır, güzel ve de temiz. Ama ayakkabılarının adamakıllı bir tamire ihtiyacı vardı ve bu durum kendisini ailesine adanmış olan Akulina'nın bir hayli canını sıkıyordu. Kendi ayağındaki kalın yün çorapları çıkarıp kocasına verdi. Sonra kocasının ayakkabılarını tamire girişti, kocasının ayakları ıslanmasın diye delikleri yamadı.

Bütün bunlar olurken Polikey de yatağın kenarına oturmuş, ayaklarını sarkıtıyor ve paltosunu belden saran kuşağı döndürmeye çalışıyordu. Olabildiğince temiz gözükme istiyordu; kuşağının kirli bir ip gibi gözüküğünü söyledi.

Kızlarından birini koyun derisi bir paltoya sarıp sarmalayarak ödünç bir şapka alması için komşulardan birinin evine yolladılar.

Evin içerisinde büyük bir karmaşa yaşanmaya devam ediyordu. Malikânedeki hizmetkârlardan dördü sürekli gelip gidip sayısız küçük siparişler veriyor, Polikey'den siparişlerini kasabada tedarik etmesini istiyorlardı. İçlerinden bir tanesi iğne istiyordu, bir diğeri çay, bir başkası tütün. En son doğramacının karısı geldi. Semaverde çay demlemiş, bir önceki günkü kavgayı unutturmak için yola çıkmak üzere olan Polikey'e bir fincan çay getirmişti.

Komşuları Nikita şapkayı ödünç vermeyi reddetmişti, bu yüzden eski şapkanın yolculuk için yamanması gerekiyordu. Bu biraz vakit aldı, çünkü şapka delik değişti.

Sonunda Polikey hazır, önce bir istavroz çıkardı, sonra arabaya atlayarak yolculuğuna başladı.

Son dakikada küçük oğlu Mişka kapıya koştu ve babasına azıcık kendisini de gezdirmesi için yalvarmaya başladı. Sonra

I

küçük kızı Maska çıktı sanneye ve o da babasından kendisini gezdirmesini, kürklü paltosu olmasa da üşümeyeceğini söyledi. Polikey çocukların bağırıları üzerine arabayı durdurdu, Akulina da onları arabaya yerleştirdi. Kendi çocuklarıyla birlikte bir komşularının iki çocuğunu da yerleştirdi arabaya. Çocukların hepsi kısa bir gezinti için can atıyorlardı.

Akulina çocukların arabaya çıkmalarına yardım ederken bir yandan da Polikey'e yolculuk boyunca ağzına votka koymayacağına dair verdiği ciddi sözü hatırlatıyordu.

Polikey çocukları nabantın oraya kadar götürdü, sonra eve dönmelerini söyleyerek arabadan indirdi.

Sonra üstüne başına çekidüzen verip şapkasını başına sıkıca geçirdi ve atı tırıs koşturmaya başladı.

Mişka ile Maska, her ikisi de yalınayak, öylesine hızlı koşmaya başladılar ki bir başka köyden gelen yabancı bir köpek onların yolda uçarcasına koştuklarını görünce kuyruğunu bacalarının arasına aldı ve acı acı havlayarak evinin yolunu tuttu.

Hava çok soğuktan, keskin ve sert bir rüzgâr aralıksız esiyordu, ama bu durum hoş düşüncelere dalmış olan Polikey'i rahatsız etmiyordu. Şiddetli esen kış rüzgarının içinde arabayla yol alırken kendi kendisine şunu tekrarlıyordu: "Sibirya'ya göndermek istedikleri o adam benim işte, askere almakla tehdit ettikleri o adam. İşte ben o adamım, herkesin küfrettiği, herkesin tembel dediği, hırsız diye parmakla gösterilen, malikânede kendisine en pis işler verilen o adam! Şimdi ben büyük bir meblağ tahsil edeceğim, hanımefendim beni bunun için yolladı, çünkü bana güveniyor. Üstelik altımda da kâhyanın malikâneyi temsilen bir yerlere giderken kullandığı araba. Aynı koşum takımları, aynı deri hamut ve aynı diğer bütün donanım"

40

41

Kendisine verilen görevi düşününce Polikey'in içini bir gurur kaplıyordu. Gururla, daha bir dik oturmaya başladı. Şapkasını kafasına daha bir sıkıca geçirdi, paltosunun düğmelerini ilikledi ve atı hızlanması için daha hızlı kamçulamaya başladı.

"Bir düşünsene," diye devam etti, "üstümde üç bin rublenin yansı kadar ruble olacak. (Meblağın olduğundan da büyük gözükmesi için köylülerin yaptıkları, kendilerine özgü bir konuşma şekliydi bu)

Ve ben bu paralan göğsümde taşıyacağım. İstesem, paralan hanımefendime götürmek yerine Odesa'ya da kaçabilirim. Ama hayır, bunu yapmayacağım. Paralan kesinlikle, doğruca, bana

güvenecek kadar iyi kalpli olan o insana götüreceğim"

Polikey yolunun üzerindeki ilk kabağa (meyhaneye) vardığında kısırağın kafasını alışkanlıkla, doğal olarak meyhaneden tarafa çevirdiğini fark etti, ama kendisine hem yiyecek hem de içki alacak para verilmiş olmasına rağmen atın durmasına izin vermedi.

Hayvana sıkı bir kamçı darbesi indirerek meyhanenin önünden geçip gitti. Aynı şey epey cezbedici gözükken bir sonraki kabakta da tekrarlandı. İçeriye girmeme konusunda kararlı bir yüz ifadesi takındı ve yoluna devam etti.

Öğlene doğru gideceği yere vardı. Arabadan inerek malikânenin hizmetkârlarının hep önünde durduğu, tüccarın evinin bahçe kapısına doğru yaklaştı. Kapıyı açtı, kısırağı içeri aldı ve (koşumlarını çıkartarak) hayvana yem verdi. Bu iş bittikten sonra eve girdi ve tüccarın yanında çalıştırdığı adamlarla yemek yedi. Takındığı azametli havayla kendini gülünç duruma düşürerek onlara oraya ne kadar önemli bir görevle geldiğini anlattı. Yemek bittikten sonra, asil hanımefendisinin kendisine verdiği mektubu tüccara götürdü.

Tüccar, Polikey'in kötü şöhretini çok iyi bildiğinden ona o

42

kadar parayı emanet edip etmeme konusunda şüphede kaldı ve bir parça endişeli bir şekilde ona gerçekten de o kadar çok parayı üstünde taşıma emri alıp almadığını sordu.

Polikey bu soru karşısında güvenmiş gözükmeye çalıştıysa da başaramadı ve gülümsemekle yetindi.

Tüccar mektubu ikinci kez okuduktan ve mektupta yazılan her şeyin doğru olduğuna ikna olduktan sonra Polikey'e parayı verdi. Polikey parayı saklamak için göğsüne koydu.

Eve giderken önünden geçtiği dükkânların hiçbirisinde bir kere bile durmadı. Elbise mağazaları onu hiç cezbetmiyordu. Hepsini güvenli bir şekilde geçtikten sonra bir an durakladı, şeytana uymadığı için kendini mutlu hissediyordu, yoluna devam etti.

"Her şeyi satın alacak kadar param var," dedi, "ama ben öyle yapmayacağım"

Üstüne almış olduğu sayısız görev onu çarşıya gitmeye mecbur bıraktı. Çarşıdan sadece kendisine verilen siparişleri aldı. Ama şeytana uydu ve dikkatini çeken çok güzel, koyun derisi bir paltonun fiyatını da sormadan edemedi. Konuştuğu tüccar Polikey'e baktı ve gülümsedi, o kadar pahalı bir paltoyu almaya parasının yeteyeceğine inanmamıştı.

Ama Polikey göğsünü işaret ederek isterse bütün dükkânı satın alabileceğini söyledi ve mağaza sahibine ölçüsünü almasını buyurdu. Paltoyu giyip denedi, kalitesine baktı, tüyler çıkıyor mu diye üzerlerine üfledi. En sonunda derin bir iç çekerek paltoyu çıkardı.

"Fiyatı çok yüksek," dedi, "bana on beş rubleye bırakabilir-sen..."

Ama tüccar onu konuşturmadı bile, paltoyu elinden kaptığı gibi öfkeyle bir kenara fırlattı..

Polikey çarşıdan ayrılıp neşe içerisinde tüccarın evine döndü.

Akşam yemeğinden sonra dışarı çıkıp kısırağa yem verdi, gece için hazırlıklarını yaptı. Eve dönerek dinlenmek için fırının üstündeki yere çıktı, orada, içinde para olan zarfı çıkardı, uzun uzun, ciddi ciddi zarfa baktı. Okuması yoktu. Oradakilerden birine zarfın üzerinde ne yazdığını sordu. Yazı sadece adresten ve zarfta bin beş yüz ruble olduğu bilgisinden ibaretti.

Zarf sıradan bir kâğıttan yapılmış, koyu kahverengi bir mühür mumuyla mühürlenmişti. Zarfın ortasında büyük bir mühür, köşelerde de dört adet daha küçük mühürler vardı. Polikey zarfı dikkatle incelemeye devam etti, hatta gıcır gıcır banknotlara dokununcaya kadar içeri parmağını da soktu.

Üstünde bu kadar çok para taşımaktan çocukça bir keyif alıyor gibiydi.

incelemesini bitirdikten sonra zarfı eski, yıpranmış şapkasının astarına, içindeki zarfla birlikte şapkasını da başının altına koyup uyudu. Ama gece sık sık uyanıyor, para güvende mi değil mi diye eliyle yokluyordu. Paranın güvende olduğunu her anlayışında aklına, kendisine, herkesçe hırsız diye küfredilen Polikey'e, bu kadar büyük bir meblağın emanet edildiği, kendisinin de bu parayla birlikte kâhyanın ancak kendisinin yapabileceği kadar güvenli bir şekilde malikâneye geri döneceği geliyor ve mutlu oluyordu.

44

5. Bölüm

Ertesi sabah şafak sökmeden Polikey yataktan kalkmış, kısırağı arabaya koştuktan ve paranın hâlâ orada olup olmadığını görmek için şapkasının içine baktıktan sonra dönüş yolculuğuna başlamıştı. Yolda pek çok kereler Polikey şapkasını çıkararak paranın güvende olup olmadığına bakıyordu. Kendi kendisine, "Belki de göğsüme koysam daha iyi olacak" dedi. Ama bunu yapması için kuşağını çözmesi gerekecekti, bu yüzden yolun yansında ata yem vermek ve dinlenmek için durmak zorunda kalacağı ana kadar parayı şapkasında tutmaya karar verdi. "Astar çok sağlam dikilmemiş, zarf içinden düşebilir, en iyisi mi eve varıncaya kadar şapkayı başımdan hiç çıkarmayayım" dedi sonra kendi kendine.

Para güvendedeydi -ya da en azından o öyle düşünüyordu-hanımefendisinin ona nasıl minnettar olacağını düşünmeye başladı. Heyecanlı heyecanlı hayal kuruyor, kendisini alacağından emin olduğu beş rubleyi alırken hayal ediyordu.

. 45 .

Paranın güvende olduğunu görmek için bir kere daha şapkasını inceledi ve her şeyin yolunda olduğunu görerek şapkasını başına geçirdi ve aklına gelen düşüncelerle gülümseyerek şapkayı kulaklarına kadar çekti.

Akulina şapkadaki bütün delikleri dikkatle dikmişti ama şapka Polikey'in ikide bir çıkarıp takmasından şimdi başka yerlerden yırtılmıştı.

Polikey karanlıkta yeni oluşan yırtıkları fark etmemiş ve zarfı astarın içine doğru iyice ittirmeye çalışmış, böyle yaparak da zarfın bir köşesini pelüş şapkadaki dışarı itirmişti.

Güneş gökyüzünde yükseliyordu. Polikey bir önceki gece çok az uyuduğu için, güneşin sıcak ışınlarını hissedince, önce şapkayı kafasına iyice bastırdıktan sonra uyuyakaldı. Bu hareketle de zarfı pelüş şapkadaki daha da dışarı itirmiş oldu. Arabayı sürerken başı da aşağı yukarı sallanıyordu.

Polikey evinin yakınlarına varıncaya kadar uyanmadı, uyandırmıyorsa ilk işi şapkanın hâlâ durup durmadığını anlamak için elini başına götürmek oldu. Şapkanın başında olduğunu anlayınca paranın durup durmadığını anlamak için şapkayı bir daha inceleme gereği duymadı. Kısağa kamçıyla hafifçe bir dokununca hayvan tırıs gitmeye başladı. O da bir yandan arabayı kullanıyor, bir yandan da bu işten kaç para alacağını hesabını yapıyordu. Malikânede şimdiden yüksek mevki sahibi biri edasıyla etrafına kibirli ve küçümseyici bir yüz ifadesiyle bakıyordu.

Evine yaklaşıncı fakirhanelerini oluşturan o tek odayı ve bitişikteki, elindeki çamaşır topunu taşıyan doğramacının karısını gördü. O dakikada dürüst, güvenilir biri olduğunu kanıtlayacağını umduğu, malikânenin yazıhanesi ile hanımefendisinin oturduğu evi de gördü.

46 •

Kendi kendisine hefkese küfredebileceğini, ama hanımefendisinin onu görünce, "Aferin Polikey, dürüst bir insan olabileceğini kanıtladın. Bu üç -beş de olabilirdi, on da- ruble senin" diyeceğini düşünüyordu. Hanımefendisi ona çay ikram edecek, belki de votka ikram edecekti, kim bilir?

Votka düşüncesi ona büyük bir keyif vermişti, çünkü çok üşümüştü.

Kendi kendisine yüksek sesle, "On rubleyle kutsal güne kadar geçinebiliriz! O kadar çok param olunca Nikita'ya olan dört ruble elli köpeklik borcumu da öderim, daha da çocuklara ayakkabı almaya para artar"

Eve yaklaşıncı Polikey üstüne başına çekidüzen vermeye başladı, kürk yakasını düzeltti, kuşağını çözüp tekrar bağladı, saçlarını sıvazladı. Bu son fiili yapmak için şapkasını çıkarması gerekmişti. Şapkasını çıkardıktan sonra elleriyle astarı yoklayıp zarfı aradı. Elini astarın etrafında hızlı hızlı gezdirdi, zarfı bulamayınca da iki elini birden kullandı, ilk önce birini sonra diğerini. Ama zarfı bulamadı.

Polikey şimdi müthiş bir panik yaşıyordu, yüzü korkudan bembeyaz kesilmişti, elini şapkanın tepesinde gezdirdi. Kısağı durdurdu, arabayı ve içindekileri dikkat ve sabırla aradı. Değerli zarfı bulamayınca bütün ceplerine de baktı. Ama paradan eser yoktu!

Deliler gibi, saçlarını tutarak haykırmaya başladı: "Batiuşka! Şimdi ben ne yapacağım? Başıma neler gelecek?" aynı anda komşusunun evlerine yakın olduğunu ve onlar tarafından görülebileceğini fark etti. Kısağı geri döndürdü ve şapkasını basma sımsıkı geçirerek arabayı kayıp hazinesini aramak için hızlı hızlı sürdü.

47

6. Bölüm

Bütün gün, Pokrovski köyünde hiç kimse Polikey'den haber alamadan geçti. Öğleden sonra hanımefendi defalarca Poli-key'in nerede kaldığını sordu, sürekli olarak Aksiutka'yı Akuli-na'ya yolladı, Akulina da her defasında Polikey'in daha geri dönmediğini, belki de tüccann onu alıkoyduğunu ya da yolda kısağa bir şey olduğunu söyleyip Aksiutka'yı geri yolladı.

Zavallı Akulina yüreğinin üstünde büyük bir ağırlık hissediyordu. Güç bela, ev işlerini yaparak ertesi gün (kutsal gün) için etrafı derleyip topladı. Çocuklar da endişe içerisinde babalarının çıkıp gelmesini bekliyorlar, farklı sebeplerden de olsa, sabırsızlıklarını gizleyemiyorlardı.

Asil hanımefendi ile Akulina sadece Polikey'in kendisi için endişeleniyorlar, çocuklarsa en çok babalarının kasabadan onlara ne getireceğiyle ilgileniyorlardı.

Gün boyunca Polikey'le ilgili köylülerin aldığı tek haber civar köylerin ahalisinin onu yolda yukarı aşağı koşarken ve rastladığı herkese bir zarf bulup bulmadıklarını sorarken gördükleri şeklindeydi.

!/
49

içlerinden biri onu, yorgunluktan tükenmiş atını yürütürken de görmüştü. "Ben," dedi, "adamın sarhoş olduğunu ve atına iki gündür yem vermediğini zannetmiştim. Hayvanın öyle bitmiş bir hali vardı"

Gözüne uyku girmeyen Akulina o gece duyduğu her seste yüreği ağzına gelerek, Polikey'in dönüşünü boş yere bekledi ve gözünü kırpmadı. Horoz üçüncü kez ötünce ateşe bakmak için kalkmak zorunda kaldı. Şafak yeni söküyordu ve kilise çanları çalmaya başlamıştı. Çok geçmeden çocukların da hepsi kalktılar, ama henüz kayıp kocadan ve babadan bir haber yoktu.

Sabahın soğuk yeli fakirhanelerinden içeri giriyordu. Dışarı bakınca evlerin, tarlaların ve yolların kalın bir kar tabakasıyla kaplanmış olduğunu gördüler. Sanki kutlamaya hazırlandıkları kutsal güne yakışırçasına hava açık ve soğuktu. Evden çok uzak mesafeleri görebiliyorlardı, ama görünürde kimsecikler yoktu.

Akulina harıl harıl kek yapmakla meşguldü ve çocukların neşe dolu bağırışları olmasa Polikey'in yolda, gelmekte olduğunu anlamayacaktı. Birkaç dakika sonra Polikey elinde bir bohçayla içeri girdi ve sessizce köşesine doğru yürüdü. Yüzünün çok solgun olduğu ve ıstırap çekiyormuş gibi -sanki ağlamak istemiş de ağlayamamış gibi- bir ifadeyle baktığı Akuli-na'nın gözünden kaçmamıştı. Ama durup kocasının yüz ifadesini daha fazla incelemedi, onun yerine heyecanla sordu: "N'en var? Ulitch, sen iyi misin?"

Polikey ağır ağır bir şeyler mınıldandıysa da karısı onun ne dediğini anlamadı.

"N'en var?" diye bağırdı Akulina, "Hanımefendinin yanına gittin mi?"

Polikey hâlâ köşesinde, yatağın üzerinde oturuyor, delirmiş

50

gibi bir yüz ifadesiyle etrafına bakıyor, acı acı gülümsüyordu. Uzun süre cevap vermedi. Bunun üzerine Akulina tekrar bağırdı:

"Hı? Illitch! Bana cevap versene! Neden susuyorsun?"

En sonunda Polikey, "Akulina, parayı hanımefendiye teslim ettim, o da bana ah nasıl teşekkür etti!" dedi. Sonra aniden endişeli, irkilmiş bir edayla ve dudaklarında kederli bir gülümsemeyle etrafına bakındı. Bütün dikkati odadaki iki şey üzerinde yoğunlaşmıştı: Beşikteki bebek ve de merdivene bağlı duran ip. Beşiğe yaklaşarak ince parmaklarıyla hızlı hızlı ipi merdivene bağlayan düğümü çözdü. Bunu yaptıktan sonra bir an durup sessizce bebeğe baktı.

Akulina bunların hiç farkında olmadı, elindeki kek dolu yemek tepsisini götürüp bir köşeye koydu.

Polikey ipi çabucak paltosunun içine sakladı ve tekrar yatağın üzerine oturdu.

"Canını sıkan nedir, Illitch?" diye sordu Akulina. "Hiç kendinde değilsin"

"Uykusuzum" diye yanıtladı Polikey.

Aniden pencerenin önünden koyu bir gölge geçti ve az sonra Aksiutka adındaki kız telaşla içeri girdi ve yüksek sesle:

"Boyarinia seni emrediyor, Polikey Illitch, derhal yanma gideceksin!"

Polikey önce karısına sonra kıza baktı. "Derhal mi! diye bağırdı, "Daha ne istiyor ki?"

Son cümleyi o kadar yumuşak söylemişti ki Akulina hanımefendinin kocasını belki ödüllendirmek istediğini düşünerek sakinleşti.

"Söyle derhal geliyorum" dedi Polikey.

51 •

Ama Polikey kızı takip etmedi, onun yerine başka bir yere gitti.

Evin verandasında tavanarasına erişen bir merdiven duruyordu. Merdivenin başında duran Polikey etrafına bakındı ve kimseyi göremeyince çabucak tavanarasına tırmandı.

Bu arada kız da hanımefendinin evine varmıştı.

"Ne demek Polikey gelmiyor?" dedi asil kadın sabırsızca. "Nerede olabilir? Neden hemen gelmiyor?" Aksiutka tekrar uçarcasına Polikey'in evine gitti ve onu sordu.

"Çıkalı epey oldu," dedi Akulina ve korku dolu bir yüz ifadesiyle etrafına bakınarak, "Yolda bir yerde uyuyup kalmıştır" diye de ekledi.

Tam bu sırada doğramacının karısı, saçları dağınık, pejmürde kıyafetleriyle kuruması için bıraktığı çamaşırları toplamak için tavanarasına çıkmıştı. Aniden dehşet dolu bir çığlık işitildi, ve kadın gözleri kapalı, korkudan deliye dönmüş bir halde bir kedi gibi merdivenden aşağı indi.

"Illitch," diye haykırdı, "kendini asmış!"

Çevredeki evlerden gelen İnsanlardan hiçbiri kendisini durdurmaya fırsat bulamadan zavallı Akulina merdivenden yukarı çıktı. Sanki bir ceset gibi, korkunç bir çığlık atarak arka üstü düştü. Aşağıda toplananlardan biri kollarıyla onu tutmasaydı mutlak bir ölümle yüz yüze gelecekti.

Aynı gün hava kararmadan o köyden birisi kasaba dönüşü içinde Polikey'e emanet edilen paranın olduğu zarfı yol kenarında buldu ve çok geçmeden getirip Boyarinia'ya teslim etti.

Üç Ölüm

52

1. Bölüm

Sonbahardı.

iki atlı araba yolda hızla ilerliyordu, ilkinde iki kadın oturuyordu. Biri zayıf, solgun bir hanımefendiydi. Diğeri ise hanımefendinin tombul, parlak kırmızı tenli hizmetçisi. Hizmetçinin kısa ve kuru, lüle lüle saçları rengi solmuş bir başlığın altından dışarı fırlamıştı. Kadın yırtık bir eldiven giydiği kızıl renkli eliyle saçlarını başlığının içine ani bir hareketle geri ittirdi. Goblen kumaştan bir şalla sardığı iri göğüslerinin inip kalkışından kadının sağlıklı biri olduğu anlaşılıyordu. Keskin bakışlı siyah gözleri kâh pencereden, yanlarından hızla geçen tarlalara bakıyor, kâh hanımefendinin üzerine odaklanıyor, kâh merak ve dikkatle faytonun köşe bucağını süzüyordu.

Yukarıki eşyaların konduğu bölmeden sarkan hanımefendinin başcıklı bonesi hizmetçinin yüzünün önünde sallanıyordu. Hizmetçinin dizlerinin üstünde bir köpek yavrusu yatıyordu. Kadının ayakları yerdeki paketlere bastığından yukarıda kalmıştı. Yayıların gıcirtısı ve pencerelerin takırtısının yanısıra kadının ayaklarıyla bu paketlere vurarak çıkardığı davulumsu ses de belli belirsiz duyuluyordu.

55

Basında beyaz bir » etraf,na mavi bi mdan dü2 bit çlzgj

"" aymyordu ve bu «nştırın

Ocaklar, kuruydu ferini C

kumaş

dör, güçlü at, ta,, gl a dâñüp. J

«<*> boynu-

teni kurU| ^

,eni b0, b1, veyanakla^

vard,. ince kirler,

ara s,ra da ar!

e «oz kokuyordu. Hasta, 1"t™ b°8UCU>'du' W- «özlerini act, İri gözİCTİ *™, ^ yaS'ad' Ve >™S ya-

teydi 8°Z'en ">"«eSenıdı ve gÜ2el koyublr

mİ" dedi k»<i.n sinirliblr Şeki,de ||

«!

güzel eliyle, ikide bir batağına çarpan, hizmetçisinin paltosunun ucunu öteye itelerken. Ağzı acıyla

kasıldı.

Matrioşa iki eliyle paltosunu yukarıya kaldırdı, güçlü bacakları üzerinde ayağa kalktı ve uzağa, tekrar oturdu. Yüzünü parlak bir kızılık kaplamıştı.

Hastanın güzel, koyu renk gözleri hizmetçinin hareketlerini sabırsızlıkla takip etti, sonra hasta, iki eliyle birden koltuğa tutundu ve kendini biraz yukarı çekmek için var gücüyle uğraştı, ama gücü yetmiyordu.

Tekrar ağzı kasıldı ve yüzünde nafile, öfkeli bir alaycılık ifadesi belirdi.

"Yardım ediver... ah! Gerek kalmadı. Kendim yapabiliyim. Tanrı aşkına şu yastıkları koyma arkama yeter. Aslında, yastıklara hiç dokunma, anladın mı!"

Hanımefendi gözlerini kapadı ve sonra gözkapaklarını çabucak kaldırarak hizmetçisine tekrar dik dik baktı.

Matrioşa hanımefendiye baktı ve kırmızı alt dudağını ısırıldı. Hasta kadının göğsünden derin bir iç çekiş yükseldi, ama bu iç çekiş bir türlü bitmedi ve bir öksürük nöbetine dönüştü. Kadının kaşları çatıldı ve kadın her iki eliyle göğsünü tutarak başını yan tarafa çevirdi. Öksürük nöbeti bitince bir kez daha gözlerini kapadı ve hiç kımıldamadan oturmaya devam etti. Fayton ile baroş bir köye girdi. Matrioşa tombul elini atkısının altından çıkararak istavroz çıkardı.

"Neresi burası?" diye sordu hanımefendi. "Mola vereceğimiz bir köy, madam" "Neden istavroz çıkardın, bilmek istiyorum?" "Madam, kilise"

56

• 57 •

Hasta kadın pencereden dışarı baktı ve o an arabayla önünden geçtikleri büyük köy kilisesinden gözlerini ayırmaksızın ağır ağır istavroz çıkardı.

iki araç birlikte konaklama tesisinin önünde durdu. Hasta kadının kocası ve doktoru baroştan inip faytona doğru geldiler. "Kendini nasıl hissediyorsun?" diye sordu doktor kadının nabzını tutarak.

"Sevgilim, yorulmadın mı?" diye kocası Fransızca sordu, 'Arabadan inmek istemez misin?"

Matrioşa konuşmaya katılmamak için üst üste yığıldığı paketlerle kendini köşeye sıkıştırmıştı.

"Fark etmez, hep aynı şey," dedi hasta kadın, "ben inmeyeceğim"

Kadının kocası bir müddet orada dikildikten sonra tesisten içeri girdi.

Matrioşa faytondan aşağı atladı, çamurlu yolu parmaklarının ucuna basarak geçti ve binaya girdi.

"Ben kendimi kötü hissediyorum diye sizin de kahvaltı yapmamanız için bir sebep yok" dedi hasta kadın, penceresinin önünde duran doktora belli belirsiz gülümseyerek.

"Nasıl olduğum umurlarında değil" dedi kendi kendine, bu arada doktor kadından ağır adımlarla uzaklaşarak binanın merdivenlerini hızlı adımlarla çıkmaya başlamıştı. "Onlar iyiler, bir şey fark etmez onlar için, ey yüce Tanrı'm!"

"Nasıl şimdi, Edouard Ivanovitch?" dedi kadının kocası doktorla karşılaşınca. Neşeyle gülümsüyor, ellerini ovuşturuyordu. "Seyahat sandığımı getirmelerini söyledim, buna ne diyorsun?" "Bu dikkate değer bir davranış" diye karşılık verdi doktor. Adam iç çekerek, sesini alçaltarak ve kaşlarını kaldırarak, "Peki ya karım?" diye sordu.

58

"Size söylediğim giHi, italya'ya varmak şöyle dursun Moskova'ya bile varamaz, özellikle de bu havada"

"O halde ne yapılması gerekiyor? Ah! Tanrı'm! Tanrı'm!"

Adam elleriyle gözlerini kapadı.

"Buraya getir" dedi seyahat sandığım getiren uşağına.

"Güzergâh üzerinde bir yerde durmak zorunda kalacaksınız" diye cevap verdi doktor omuzlarını silkerek.

"Ama söyle bana, ne yapabilirim?" diye tekrar sordu kadının kocası, "onu yolculuktan vazgeçirmek için her türlü çareye başvurdum, ona maddî durumumuzdan, arkamızda bırakmak zorunda kalacağımız çocuklarımızdan ve benim işimden bahsettim. Ağzımdan çıkan tek bir sözü bile dinlemedi. Sanki iyiymiş gibi yurtdışında yaşamaya karar verdi. Ona gerçekte sağlığının nasıl olduğunu söyleyecek olsam bu onu öldürür"

"O şu an zaten ölü bir kadın, bunu sen de biliyorsun, Vasili Dmitritch. Hiç kimse akciğerleri olmadan yaşayamaz ve ne yaparsanız yapın akciğerlerin tekrar büyümesini sağlayamazsınız. Üzücü ve zor bir durum, ama elden ne gelir ki? Bana da size de düşen görev onun son günlerini mümkün olduğunca rahat geçirmesini sağlamaktır, ihtiyacımız olan şey ona günah çıkartacak bir papaz"

"Aman Tanrı'm! Ona son arzusunu sorarkenki halimi bir düşünsenize. Ne olursa olsun, onunla bu konuda konuşamam. Onun ne kadar iyi-bir kadın olduğunu siz de bilirsiniz"

"En azından yollar buz tutuncaya kadar beklemesi için onu ikna etmeye çalışın," dedi doktor kafasını anlamlı bir şekilde sallayarak, "yolculuk sırasında bir şeyler olabilir" dedi.

"Aksiuşa, hey, Aksiuşa!" diye bağırdı reisin kızı. Kız üstüne bir palto almış, çamurlu arka merdivenlerden aşağı iniyordu.

59

"Gel haydi. Shirkinskaya Hanımefendiye bakalım. Dediklerine göre ciğerlerinden rahatsızmış, onu yurtdışına götürüyorlar-mış. Daha önce hiç veremli hasta görmedim"

Aksiuşa kapının eşliğinden aşağı atladı, iki kız el ele bahçe kapısından dışarı çıktılar. Yavaş adımlarla faytonun yanından yürüdüler ve alçak pencereden içeri baktılar. Hasta başını öne eğip onlara baktı, ama onların meraklı bakışlarını görünce kaşlarını çatıp başını öteki tarafa çevirdi.

'Aman Tanrı'm! Ne kadar harikulade, güzel bir kadındı, ne kadar değişmiş! Korkunç bir şey! Gördün mü? Gördün mü Aksiuşa?" "Evet, ve ne kadar zayıflamış! diye onay verdi Aksiuşa. "Haydi gidip bir daha bakalım, kuyuya gittiğimizi söyleriz. Gördün mü bizden başını çevirdi, gene de ben gayet iyi gördüm. Ne feci, değil mi Maşa?"

"Evet, korkunç da çamur var ama!" dedi Maşa ve iki kız bahçe kapısından içeri doğru koşular.

"Besbelli çok çirkinleştim," diye geçirdi içinden hasta kadın, "ama acele, acele etmemiz lâzım, yurtdışında fazla sürmez düzelirim"

"Nasıl oldun tatlım?" diye sordu kocası, ağzında hala bir lokma, faytonun yanına gelerek.

"Hep aynı soru," diye düşündü kadın, "üstelik ağzı da dolu!" "Ne önemi var?" diye mırıldandı öfkeyle dişlerini sıkarak. "Tatlım biliyor musun, korkarım bu yolculuk bu havada seni daha kötü yapacak. Edouard Ivanovitch de aynı şeyi söylüyor. Geri dönsen daha iyi etmez miyiz?" Kadın bir süre öfkeli bir şekilde sustu. "Belki hava düzeler, yollar iyileşir, böylesi senin için daha iyi olur, en azından hep beraber yola çıkarız"

"Afedersin ama bunfa zaman seni dinlemeseydim, şu an Berlin'de ve de tamamen iyileşmiş olurdum"

"Meleğim, elimden ne gelir? Mümkün olmadı, biliyorsun. Ama şimdi bir ay beklersen çok daha iyi olursun. Ben de işlerimi hallederim, çocukları da yanımıza alırız"... "Çocukların bir şeyi yok, iyi

olmayan benim" "Ama aşkım bak, ya bu havada yolda daha kötüleşirsen... Hiç olmazsa evde olsaydık"

"Evde olmanın faydası ne?... Evde mi öleyim yani?" diye cevap verdi hasta sinirli bir şekilde. ölmek sözcüğü belli ki kadını irkiltmişti, kadın kocasına yalvaran ve sorgulayan bir bakış fırlattı. Adam gözlerini öne eğdi ve hiçbir şey demedi.

Hasta kadının ağız aniden çocuksu bir hareketle kasıldı ve gözlerinden yaş gelmeye başladı. Adam yüzünü mendiliyle kapatarak sessizce faytondan uzaklaştı.

"Hayır, gideceğim" diye haykırdı hasta, gözlerini gökyüzüne doğru kaldırdı, ellerini kavuşturdu ve anlamlı anlamsız, sözcükler mırıldanmaya başladı. "Tanrım! Neden olmak zorunda?" dedi ve gözlerinden bu defa yaşlar daha bir hızla boşanmaya başladı.

Uzun uzun, hararetle dua etti. Ama göğsündeki sıkışma ve ağrı hâlâ devam ediyor ve gökyüzünü, tarlaları ve yolu kaplayan o kurşunî kasvet hâlâ varlığını sürdürüyordu; havada gene o aynı sonbahara özgü sis, ne daha kaim ne de daha ince bir tabaka halinde, kendi tekdüzeliği içinde aynı şekilde, çamurlu yolun, çatıların, arabanın ve de arabayı yağlarken ve ayarlarını yaparken kendi aralarında güçlü, şen seslerle konuşan şoförlerin koyun derisi paltolarının üzerine iniyordu.

60

61

2. Bölüm

Fayton yola çıkmaya hazırdı ama şoför oyalanıyordu. Şoförler odasına (izbaya) girmişti. Izbanın içerisi sıcak, havasız, karanlık ve boğucuydu, insan kokusu, pişen ekmek ile lahananın kokusu ve koyunderisi giysilerin kokusu vardı içeride.

Odada birkaç şoför vardı. Aşçı ocağın yanında meşguldü. Ocağın üzerindeki sedirde ise koyunderisi giysilerine sarınmış yatan hasta bir adam vardı.

Kemerinde bir kırbaç taşıyan genç bir adam, tulum giyen bir şoför odaya girerek hasta adama, "Khveodor Dayı! Hey! Khveodor Dayı!" diye seslendi.

"Ne istiyorsun kuşkafa? Fyedka'ya ne diye sesleniyorsun?"2 diye sordu şoförlerden biri. Araban dışarıda seni bekliyor."

"Çizmelerini ödünç almak istiyorum. Benimkiler eskidi" diye cevap verdi genç adam kaküllerini geriye atırarak ve parmaksız bir eldiven giydiği eliyle kemerini düzelterek. "N'iodu?"

2 Fyedka ve Fyedy, Feodor'dan (Theodor'dan) türetilmiş küçültme sözcükleridir. Şoför burada sözcüğü yanlış telaffuz ediyor.

63

Uyuyor musun? Konuşsana Khveodor Dayı!" diye seslenmeye devam etti, ocağın yanına giderek.

"Ne var?" dedi zayıf bir ses ve hastalıktan kurumuş bir yüz ocağın üzerinden beri uzandı.

Adam tüylerle kaplı, kanı çekilmiş, büyük, sıska eliyle, bir deri bir kemik kalmış omuzlarını örten kirli gömleğinin üzerine paltosunu çekti. "Bana içecek bir şey ver, kardeş, istediğin nedir?" dedi. Genç adam ona küçük bir çanakta su uzattı. "Diyorum ki Fyedy," dedi çekinerek, "zannederim çizmelerine şu an ihtiyacın olmayacak, bana verir misin onları? Büyük ihtimalle onlara artık ihtiyacın olmayacak." Hasta adam vernikli kaseinin içine doğru bitkin başım eğerek ve de ince, sarkık sakalını kahverengi suya batırarak güçsüz ve sabırsız bir şekilde suyu içti.

Adamın dağınık sakalı pisti; çökük, karanlık gözlerini zorlukla genç adamın yüzüne doğru kaldırdı. Suyu içtikten sonra dudaklarını silmek için elini kaldırmak istediye de gücü yetmedi, dudaklarını paltosunun koluna sildi. Sessizce ve burnundan zorlukla nefes alarak dosdoğru genç adamın gözlerinin içine baktı ve gücünü toplamaya çalıştı.

"Yoksa onları başka birine mi söz verdin?" dedi genç şoför. "Öyleyse eğer, tamam, işin kötü tarafı, dışarıda her yer ıslak, işime de gitmek zorundayım, ben de dedim ki kendi kendime, "Fyedka'ya çizmelerini bir sorayım, sanırım onlara ihtiyacı yoktur'Ama ihtiyacın varsa söyle.."

Hasta adamın göğsünden fokurtular gelmeye başladı, adam öne doğru eğildi ve boğazından gelen hırıltılı bir öksürükle boğulur gibi oldu,

" Merak ediyorum acaba onlara nerede ihtiyacı, olacak?" di-

• 64

ye aşçı beklenmedik bfr şekilde öfkeyle patladı, harap haldeki kulübedeki herkese konuşuyordu. "İki ay oldu ocağın üzerinden inemiyor. Baksanıza adam harap vaziyette! Duymuyor musunuz, içi nasıl acıyor? Çizmelere nerede ihtiyacı olacak? Ayağında yeni çizmelerle gömecek halleri yok ya! O çok eskidendi, Tanrı beni başışlasın. Bakın adam nasıl boğuluyor! Buradan alıp başka bir odaya ya da

başka bir yere götürmeli onu. Şehirde hastaneler varmış diyorlar, ben bununla ne yapacağım. Bütün odayı kaplıyor, bu kadarı fazla. Hiç yer kalmıyor. Sonra da burayı temiz tutmamı beklersiniz" "Hey! Seryoha, gel haydi, bin arabana, insanlar seni bekliyor" diye bağırdı köyün reisi kapıya gelerek. Seryoha hasta adamdan cevap beklemeden çıkmaya hazırlandı, ama hasta adam öksürüklerin arasında, konuşacağına dair korkunç bir bakış fırlattı.

"Al çizmeleri Seryoha" dedi öksürüğünü yenerek ve azıcık soluklanarak. "Sadece, öldüğümde bana bir mezar taşı satın al, duyuyor musun?" diye de boğuk bir sesle ekledi.

"Sağol Dayı, o halde çizmeleri alıyorum, taşa gelince, evet, evet, sana bir mezartaşı alacağım"

"Çocuklar şahitsiniz" dedi hasta adam zorlukla ve tekrar öne eğilip öksürüklere boğuldu.

"Tamam, duyduk" dedi şoförlerden biri. "Seryoha sen koş, yoksa reis gene seni arayacak.

Shirkinskaya hanımefendinin hasta olduğunu biliyorsun"

Seryoha çabucak ayağındaki yırtık pırtık, hantal çizmeleri çıkarıp kanapenin altına fırlattı. Feodor Dayının yeni çizmeleri ayaklarına tam olmuştu. Genç şoför arabaya doğru yürürken çizmelere bakmaktan kendini alamıyordu.

"Vaav! Ne muhteşem çizme bunlar! Al biraz yağ var" dedi

65

elinde yağ kutusu tutan bir başka şoför. Seryoha şoför mahali-ne çıktı ve dizginleri topladı. "Bedavaya mı aldın?"

"Kıskandın demek, öyle mi?" diye bağırdı Seryoha ayağa kalkarak ve paltosunun eteklerini bacaklarının altına sıkıştırarak. "Yürüyün güzellerim" dedi atlara kırbacını şaklatarak. Fayton ile baroş içlerindeki insanlar, bagaj ve öteki eşyalarla birlikte kalın sonbahar sisinin içinde kayboldular ve ıslak yolda hızla uzaklaştılar.

Hasta şoför harap vaziyetteki kulübede ocağın üzerindeki yerde yatmaya devam ediyordu. Balgamı çıkarmayı başaramayınca olağanüstü bir gayretle öbür yanına döndü ve öksürmeyi bıraktı.

Akşama kadar odaya sürekli gelen giden oldu, yemekler yendi ve hasta adamla ilgilenen olmadı. Gece olmadan önce aşçı ocağın üzerine çıktı ve koyun derisi paltoyu adamın bacaklarının öbür tarafından aldı.

"Bana kızma Nastasya" dedi hasta adam. Yakında odandan ayrılacağım.

"Tamam, tamam, önemli değil" diye mırıldandı kadın. "Senin derdin ne dayı? Anlat bana"

"Bütün içimi kemirdi. Tanrı bilir neyin nesi!" "Eminim öyle öksürürken boğazın da ağrıyordun"" "Her tarafım ağrıyor, ölümüm yakın, olup olacağı bu. Öh-hö! Öhhö! Öhhö! diye inledi hasta adam.

"Şimdi bacaklarını bununla ört" dedi Nastasya paltıyla onu rahat ettirecek şekilde adamın üstünü örterek. Sonra aşağı indi.

Geceleyin tek bir ince mum odayı belli belirsiz aydınlatıyordu. Yerde ve kanapelerin üzerinde Nastasya ve de on kadar şoför uyuyor, sesli bir şekilde horluyorlardı. Sadece hasta adam gürültüyle boğazını temizliyor, öksürüyor ve ocağın üzerinde bir yanından diğer yanına dönüyordu. Sabah olduğunda ondan hiç ses çıkmıyordu.

"Rüyamda harika bir şey gördüm" dedi aşçı kadın ertesi sabah erkenden, alacakaranlıkta. "Khveodor Dayının ocağın üzerinden indiğini ve koruluğa ağaç kesmeye gittiğini gördüm sanki. 'Bak,' diyor bana, 'Nastya sana yardım edeceğim' Ben de ona diyorum ki, 'Sen odunu nasıl yaracaksın?' Ama o baltayı alıyor ve öyle hızlı, öyle hızlı kesmeye başlıyor ki havada yongalar uçuşuyor. 'Nasıl olur?' diyorum ben, 'Sen hasta değil miydin?' - 'Hayır,' diyor, 'ben iyiyim' Baltayı öyle bir kaldırdı ki ben korktum, çığlık attım ve uyandım. Ölmüş olamaz, değil mi? -Khveodor Dayı! Hey, Dayı!"

Feodor kımıldamadı.

"ölmüş olamaz, değil mi? Gidip bir bak" dedi şoförlerden biri, yeni uyanmış olanı.

Ocağın üzerinden sarkan, kızıl tüylerle kaplı zayıf el soğuk ve soluktu.

"Git reise söyle, galiba ölmüş" dedi şoför.

Feodor'un hiç akrabası yoktu. Bir yabancıydı. Ertesi gün koruluk arkasındaki yeni mezarlığa gömdüler onu. Nastasya günlerce herkese gördüğü rüyayı ve Feodor'un öldüğünü anlayan kişinin nasıl ilk kendisi olduğunu anlatmak zorunda kaldı.

• 66

fi!

3. Bölüm

ilkbahar gelmişti.

Şehrin ıslak caddeleri boyunca hayran pislikleriyle kaplı buzların arasından derecikler hızlı hızlı, şınıldayarak akıyordu, insanların parlak renkli elbiseler giymiş ve canlı ses tonlarıyla konuşuyorlar, caddede telaşla yürüyorlardı. Etraflarım duvarların çevirdiği bahçelerde ağaçlardaki tomurcuklar filizleniyor ve taze meltem dallan yumuşak, nazik bir mırıltıyla sallıyordu.

Serçeler bıcı bıcı gevezelik ediyor, küçük kanatlarını çırparak etrafta uçuşuyorlardı. Duvarların, evlerin, ağaçların güneş gören taraflarında her şey hayat ve canlılık doluydu. Gökyüzü, yeryüzü ve insanoğlunun kalbi gençlik ve mutlulukla dolup taşıyordu.

Ana caddelerden birindeki, bir beyefendiye ait büyük bir konağın önüne taze saman serilmişti. Evin içerisinde yurtdışına gitmek için acele edişine tanık olduğumuz, o ölümü yakın-lamış hasta yatmaktaydı.

Hasta kadının odasının kapalı kapılarının yakınında kadının kocası ve oldukça yaşlı bir kadın ayakta duruyordu. Günah

çıkartmakla görevli papaz bir divanda üzgün gözlerle oturuyor, boyun atkısının altında sanlı bir şey tutuyordu. Bir köşede, Vol-taire tarzı bir koltukta yaşlı bir kadın -hasta kadının annesi- arkasına yaslanmış hüngür hüngür ağlıyordu.

Yaşlı kadının yanibaşında hizmetçi kız dikiliyor, yaşlı kadın isterse diye elinde temiz bir mendil tutuyordu.

Bir başka hizmetçi kız yaşlı kadının şakaklarını ovuyor ve başlığının altındaki kurşunu yüzüne üflüyordu.

"Tann seninle olsun, sevgili kuzen" dedi hasta kadının kocası kendisiyle birlikte kapının yanında dikilen yaşlı kadına. "Sana öyle büyük bir güveni var ki, sen onunla nasıl konuşacağını biliyorsun, grip konuş onunla biraz, lütfen gir içeri!"

Kapıyı onun için açacaktı ki kuzen onu tuttu. Yaşlı kadın mendiliyle gözlerini siliyor, kafasını sallıyordu. "Şimdi oldu, ağladığımı anlamasın" dedi ve hastanın yanına girdi.

Koca son derece büyük bir heyecan içerisindeydi ve kendinden geçmiş gibiydi. Karısının yaşlı annesine doğru yürümeye başladı, ama birkaç adım attıktan sonra geri döndü ve odayı boylu boyunca geçip papazın yanına geldi.

Papaz ona baktı, kaşlarını göğze doğru kaldırdı ve iç çekti. Adamın gri sakalı da önce yukarı kalktı, sonra tekrar aşağı indi. "Tanrı'm! Tanrı'm!" dedi koca.

"Elinden ne gelir?" dedi papaz içini çekerek ve kaslarıyla sakalını tekrar yukarı kaldırıp indirerek.

"Şu yaşlı annesine bakın!" dedi koca, neredeyse tam bir çaresizlik içinde. "Bu acıya dayanamaz. Görüyorsunuz ya kızını o kadar çok, o kadar çok seviyordu ki... bilemiyorum. Onu sakın-

70

lerştirmeyi denesiniz papaz efendi, buradan uzaklaşmaya ikna etseniz."

Papaz ayağa kalktı ve yaşlı kadına doğru gitti. "Doğrudur, hiç kimse bir annenin yüreğini yeterince takdir edemez," dedi kadına, "ama Tanrı merhamet sahibidir."

Yaşlı kadının yüzü aniden kasıldı ve kadın histerik hıçkırıqlarla sarsılmaya başladı.

"Tanrı merhamet sahibidir" diye tekrar etti papaz, kadın biraz yatışınca. "Bakın size ne diyeceğim, benim papaz olduğum mahallede hasta bir adam vardı, durumu Marya Dmitriev-na'dan çok daha kötüydü. Adam sadece bir dükkan sahibi olmasına rağmen bitkilerle çok kısa sürede tedavi oldu. Şimdi bu adam Moskova'da. Vasili Dmitrievitch'e ondan bahsettim. Bir denemekte fayda var, bilirsiniz. En azından hastayı rahatlatır. Tanrı'nın yardımıyla her şey mümkündür"

"Hayır, o iyileşmeyecek" diye ısrar etti yaşlı kadın. "Tanrı beni değil de neden onu alıyor yanına?" Ve kadın tekrar histerik hıçkırıqlara boğuldu. O kadar şiddetle hıçkırıyordu ki sonunda kendinden geçti.

Hasta kadının kocası elleriyle yüzünü kapatarak koşarak odadan çıktı. Koridorda ilk rastladığı insan, var gücüyle kız kardeşini yakalamaya çalışan altı yaşındaki bir çocuk oldu.

"Çocukları annelerinin yanına götürmemi ister misiniz?" diye sordu dadı. "Hayır, onları görmek istemiyor. Onlardan rahatsız oluyor"

Küçük çocuk bir an durdu ve babasının yüzüne heyecanla bakarak bacağıyla oyunlar yaptıktan sonra şen çığlıklar atarak koşmaya devam etti.

71

:i-

'Atçılık oynuyorum babacım" diye bağırdı eJiyJe kız kardeşi ni göstererek.

Bu arada bitişikteki odada kuzen hasta kadının yanibaşına oturmuş ve konuşmayı marifetli bir şekilde yavaş yavaş yönlendirerek hastayı ölüm fikrine hazırlamaya çalışıyordu. Doktor pencerenin yanında dikiliyor, elindeki bir parça ilacı karıştırıyordu.

Üzerinde kapşonlu beyaz bir palto olan hasta her tarafı yastıklarla çevrilmiş bir halde yatakta oturuyor ve gözlerini dikmiş sessizce kuzenine bakıyordu.

'Ah güzelim.'" dedi beklenmedik bir şekilde, "beni hazırlamaya çalışma, bana küçük bir çocukmuşum gibi davranmaktan vazgeç! Ben dindar bir kadını. Her şeyi biliyorum. Fazla vaktimin kalmadığım biliyorum. Şunu da biliyorum ki kocam beni daha önce dinleseydi şimdiye kadar italya'da ve de belki,

evet büyük ihtimalle iyileşmiş olurum. Herkes ona bunu söyledi. Şimdi elden ne gelir? Tanrı böyle takdir etti. Hepimiz günah işledik, biliyorum. Ama umut ediyorum, Tanrı merhame-tiyle bütün günahlarımızı bağışlar. Kendi yüreğimi sorguya çekiyorum. Ben de günah işledim. Ama kefareti çok ağır oldu.' Çektiğim acılara sabretmeye çalıştım"

"O halde sana günah çıkartacak olan papazı içeri çağırayım mı tatlım? Günahların affedildikten sonra senin için her şey daha kolay olacak" dedi kuzen.

Hasta kadın onay verir bir şekilde başını öne düşürdü. "Ey Tanrı'm! Bu günahkârı affet" diye mırıldandı.

Kuzen dışarı çıkıp papazı çağırırdı. "O bir melek," dedi kadının kocasına gözlerinde yaşlarla. Koca ağlamaya başladı. Papaz hastanın odasına girdi, yaşlı kadın hâlâ kendine gelmemişti. Bi-72

tişikteki odada kusursuz bir sessizlik vardı. Beş dakika sonra papaz dışarı çıktı, boynundaki atkıyı çıkararak saçlarını düzeltti.

"Tanrı'ya şükürler olsun, şimdi daha sakin," dedi, "sizi görmek istiyor"

Kuzen ile koca hastanın odasına girdiler. Hasta usul usul ağlıyor, resimlere bakıyordu.

"Harikaydın aşkım" dedi kadının kocası.

"Sağol! Şimdi kendimi harika hissediyorum! O kadar tarifsiz bir tecrübeydi ki!" dedi hasta kadın, ince dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme belirdi. "Tanrı o kadar merhametlidir ki! Değil midir? O merhametlidir ve onun her şeye gücü yeter!"

Ve tekrar inançla dua ederek yaşlı gözlerini gökyüzüne çevirdi.

Derken birdenbire aklına bir şey geldi, eliyle işaret ederek kocasını çağırırdı.

"Hiç benim istediğimi yapmıyorsun" dedi zayıf, şikayetçi bir sesle.

Kocasını boynunu esnetiyor, itaatkâr bir şekilde onu dinliyordu.

"Ne oldu aşkım?"

"Sana kaç kere dedim bu doktorlar hiçbir şey bilmiyorlar diye! Basit, kadın doktorlar var, onlar iyileştiriyorlar hastalan, iyi kalpli papaz efendi öyle söyledi... Bir dükkân sahibi varmış ... onu getirt buraya"...

"Kimin için aşkım?"

"Tanrı aşkına! Beni asla anlamıyorsun"

ölümün eşiğinde olan kadın kaşlarını çattı ve gözlerini kapadı.

Doktor kadının yanına geldi ve elini tuttu. Nabzı hissedilir bir şekilde git gide zayıflıyordu. Doktor, kadının kocasına bir

• 73 •

işaret yaptı. Hasta kadın bu işareti fark etti ve korkuyla etrafına bakındı. Kuzen gözyaşlarını gizlemek için arkasını döndü.

"Ağlamayın, benim için kendinize eziyet etmeyin" dedi hasta kadın. "Beni son tesellimden mahrum bırakmayın"

"Sen bir meleksin!" dedi kuzen, kadının elini öperek.

"Hayır, beni buramdan öp. Sadece ölülerin eli öpülür. Tan-rı'm! Tann'mî"

O akşam hasta kadın öldü. Cesedi tabut içerisinde büyük konağın salonuna yerleştirdiler. Kapıları kapatılan bu koskoca salonda papaz oturmuş, genzinden çıkardığı korkunç sesiyle ilahiler okuyordu. Gümüşten yapılmış, yüksek kollu şamdanlardaki mumların parlak ışıkları ölünün beyaz alnına, soluk ellerine ve dizleriyle ayaklarını korkunç kabarıkliklar olarak ortaya çıkararak örtünün katı kıvrımlarının üzerine düşüyordu.

Papaz ses tonunu değiştirmeksizin durmadan okuyor ve sözleri ölüm odasının sessizliğinde çınladıktan sonra yitip gidiyordu. Arada sırada uzak odalardan çocukların oyun oynarken çıkardıkları gürültüler geliyordu.

"Sen yüzünü gizlersin, onları bir keder alır; sen nefeslerini alırsın, onlar ölür ve toprağa dönerler.

"Sen ruhunu gönderirsin, onlar var olur; ve sen yeryüzünün gerçeğini yeniden yaratırsın."

"Tanrı'nın zaferi sonsuza kadar sürecektir." Ölünün yüzündeki ifade sert ve görkemliydi. Ama ne kusursuz, soğuk alnında ne de sıkı sıkıya kapanmış dudaklarında bir kıpırtı vardı. Tam esas duruştaydı! Ama acaba o an, söylenen o görkemli sözleri anlıyor muydu?

• 74

4. Bölüm

O ayın sonunda ölen kadının mezarının üstüne taştan kü-şük bir kilise inşa edildi, ölen şoförün mezarının üstünde ise şimdilik bir taş yoktu ve böyle bir adamın geçmişteki varlığına dair tek kanıt olan tümseğin üstünde sadece, filizlenen taze yeşil çimenler bulunuyordu.

"Khveodor'a bir mezartaşı almazsan," dedi konaklama yerindeki aşçı kadın bir gün, "sana hem ayıp hem günah Seryo-ha. Hep 'kış, kış' dedin, peki şimdi niye sözünü tutmuyorsun? Ben her şeyi işittim. Şimdiden bir kez sana mezartaşını neden almadığını sormak için geri geldi. Ona taşı almazsan gene gelecek. Seni boğacak"

"Peki inkâr ettim mi ben?" diye üzerine basa basa söyledi Seryoha, "dediğim gibi ona bir taş alacağım. Bir buçuk rubleye bir tane bulabilirim. Taşı unutmuş değilim. Alacağım. Şehre gider gitmez ona bir tane mezartaşı alacağım"

"Mezarına en azından bir haç koymalısın, bunu yapman gerekir" dedi yaşlı bir şoför. "Hiç doğru bir şey değil, bak o çizmeler şimdi ayağında."

75

"Evet. Ama ona haçı nereden alayım. Eski bir değnekten yapamam ya?"

"O nasıl söz? Eski değnekten mi yapacaksın? Olmaz, al baltanı eline, koruluğa her zamankinden erken git, baltayla yontarak haçı yaparsın. Kimseye göstermemiş olursun. O vakitte gidersen bekçiye votka vermek zorunda kalmazsın. Her ufak tefek şey için insanın votka verecek hali yok ya. Şimdi ben dün dingili kırdım, gittim genç ağaçtan yeni bir tane yonttum. Kimseler bir şey demedi"

Seryoha ertesi sabah erkenden, neredeyse daha şafak sökmeden, baltasını aldı ve koruluğa gitti. Her şeyin üzeri güneş ışınlarının henüz değmediği soğuk, donuk bir sis örtüsüyle kaplanmıştı.

Doğu git gide aydınlandı, oradan gelen soluk ışık hâlâ, yükü hafif bulutların kapladığı gökkubbeye yansıdı. Aşağıda tek bir çimen yaprağı bile kıpırdamıyordu. Bir ağacın tepesindeki dallarda tek bir yaprak kıvıldadı. Sadece, arada sırada sık çalılıklar içerisinde kanat çırpın kuşların sesleri ya da yerdeki bir hışırtı koruluğun sessizliğini bozuyordu.

Aniden koruluğun sonlarına doğru bu doğa parçasına yabancı tuhaf bir ses yankılandı ve sonra işitilmez oldu. Ses tekrar duyuldu ve çok yaşlı ve yerinden oynatılmayacak denli büyük ağaçların birinin dibinde tekdüze bir şekilde tekrarlanmaya devam etti.

Ağaçlardan birinin tepesi olağanüstü bir şekilde sallanmaya başladı. Islak yapraklar bir şeyler fısıldıyordu ve dalların birine tünemiş olan bir saksağan kuşu kulak tırmalayıcı bir sesle bir oraya bir buraya uçtuktan sonra kuyruğunu sallayarak en sonunda bir başka ağaca kondu.

Balta git gide daha çok çınlamaya başladı, içleri özsu dolu

yongalar üzerleri çiy kaplı çimenlere yayılıyordu. Darbelerin indiği yerin aşağısında hafif bir çatırtı sesi işitildi.

Ağaç bütün gövdesiyle birlikte sallandı, öne eğildi ve çabucak doğruldu. Alt kısmı korkudan titriyordu. Bir anda tam bir sessizlik oldu, sonra bir kez daha ağaç öne eğilidi, gövdesinden bir gürleme duyuldu. Ağaç sık çalılıkları yararak ve dallarını sürüyerek ıslak zemine vurdu. Balta ve ayak sesleri duyulmaz oldu.

Saksağan kuşu bir çığlık attı ve daha yüksekten uçmaya başladı. Kanatlarını sıyırıp geçen dal bir müddet sallandı, sonra diğer, yemyeşil yaprak açmış dallarla birlikte o da durdu.

Diğer ağaçlar hiç olmadıkları kadar mutlu bir şekilde hareketsiz dallarını ortalarında açılan boşluğa uzattılar.

Güneşin ilk ışıkları bulutları yararak gökyüzünde ve gökyüzü ile yeryüzü arasında parlamaya başladı.

Sis büyük dalgalar halinde çukur yerler boyunca akmaya başladı. Çiy taneleri parıldayarak yeşillikler üzerinde oyunlar oynuyordu. Beyaz, şeffaf bulutlar gökmavisi patikalarında telaşla yol alıyordu.

Kuşlar çalılıkta oradan oraya sekiyor, sanki kendilerinden geçmişçesine mutluluklarını dillendiriyor, ıslak yapraklar mutlu ve hoşnut bir şekilde ağaç tepelerine fısıldıyor, hayatta olan ağaçların dalları ağır ağır ve görkemli bir şekilde yerde duran ölü ağacın üzerinde sallanıyordu.

76

• 77

Asuri Hükümdarı Asarhadon

Asuri Hükümdarı Asarhadon, Kral Lailie'nin krallığını ele geçirmiş, şehirleri yakıp yıkmış, bütün halkı esir alıp kendi ülkesine getirmiş, askerleri öldürmüştü, önde gelen kimselerin kafalarını uçurtmuş, diğerlerini kazığa geçirtmiş ya da derilerini yüzdürmüştü ve Kral Lailie'yi de bir kafese kapatmıştı.

Kral Asarhadon bir gece yatağında uzanmış yatıyor, Kral Lailie'yi nasıl idam ettireceğini düşünüyordu. Tam o sırada yatağının yanında bir hışırtı duydu. Gözlerini açtı ve karşısında uzun gri sakallı, yumuşak bakışlı bir ihtiyar gördü.

"Lailie'yi mi idam ettirmek istiyorsunuz?" diye sordu yaşlı adam.

"Evet" dedi Kral. "Ama nasıl yapacağıma bir türlü karar veremiyorum"

"Ama Lailie sizsiniz" dedi yaşlı adam.

"Bu doğru değil" dedi Kral. "Lailie Lailie'dir, ben de benim."

"Siz ve Lailie aynı kişisiniz" dedi ihtiyar. "Siz sadece sizin Lailie olmadığınızı, Lailie'nin de siz olmadığını hayal ediyorsunuz."

• 81 •

"Onunla neyi

m

adi-

"o

buraya

' 82

Kral Asarhadon suyu it altına girer girmez kendisinin artık Asarhadon olmadığını, bir başkası olduğunu hissetti. Ve kendisini o başkası olarak hissederek pahalı bir yatakta güzel bir kadının yanında uzandığını gördü. O kadını daha önce hiç görmemişti ama onun kendi karısı olduğunu biliyordu. Kadın doğrularak ona:

"Lailie, sevgili kocacım! Dünkü işler seni çok yordu ve her zamankinden fazla uyudun. Ben de sen uyurken uyanmayasın diye elimden geleni yaptım ve seni kaldırmadım. Ama prensler Büyük Salonda seni bekliyor. Giyinip onların yanına gitmelisin" dedi.

Bu sözlerden kendisinin Lailie olduğunu anlayan Asarhadon bu duruma hiç şaşırarak, sadece bunu daha önce bilmemesine şaşarak, yataktan kalktı, üstünü giyindi ve prenslerin kendisini beklediği Büyük Salona gitti.

Prensler Kralları Lailie'yi yere eğilerek selamladılar, sonra doğruldular ve onun bir sözüyle huzurunda oturdular. İçlerinde en büyük olanı konuşmaya başladı ve kötü yürekli Kral Asarhadon'un hakaretlerine daha fazla tahammül etmenin mümkün olmadığını ve ona savaş açmaları gerektiğini söyledi. Ama Lailie bu fikre katılmadı ve şikayetlerin iletilmesi için Kral Asarhadon'a elçiler gönderilmesini emretti. Prenslere huzurundan ayrılmalarını söyledi. Sonra önemli bir takım adamları elçi olarak atadı ve onlara Kral Asarhadon'a söyleyecekleri sözleri iyice belletti. Bu işi hallettikten sonra kendisini Lailie olarak hisseden Asarhadon yaban eşeği avına çıktı. Av iyi geçti, iki yaban eşeğini kendisi öldürdü. Saraya dönünce dostlarıyla ziyafete oturdu ve köle kızların dansını izledi. Ertesi gün kendisini davacılar ile mahkeme edilmek üzere getirilen mahkûmların beklediği mahkeme salonuna gitti ve her zamanki gibi davaları karara bağladı, işini bitirdikten sonra tekrar en sevdiği eğlence-

83

sine, yani ava çıktığı

A

ili i i,1

2S3£?S

İpfilli

• 84

di ve onu bir kafese koydular. Lailie açlıktan ve aldığı yaradan çok utancından dolayı ve de intikamını almaktan aciz oluşu yüzünden ıstırap çekiyordu. Tek yapabileceği şey düşmanlarını kendisinin acı çektiğini görmekten mahrum etmektir. Kendisine yapabilecekleri her türlü işkenceye gıkını bile çıkarmadan cesaretle katlanma kararını aldı. Yirmi gün boyunca o kafeste idamını bekledi. Akrobalarının ve dostlarının ölümüne gidişlerini izledi ve öldürülenlerin iniltilerini işitti. Kimisinin elleri ve ayakları kesiliyor, kimisinin canlı canlı derisi yüzülüyordu. Ama ne bir rahatsızlık, ne bir acıma, ne de bir korku belirtisi gösterdi. Çok sevgili karısının, elleri ayakları bağlı bir şekilde iki harem ağası tarafından götürülüşünü seyretti. Karısının Asarhadon'a köle yapılacağını biliyordu. Buna da gıkını bile çıkmadan katlandı. Gene de onu izlemekle görevli muhafızlardan birisi ona, "Sana acıyorum Lailie" dedi, "eskiden bir kraldın, ama şimdi şu haline bir bak!" Lailie bu sözleri işitince aklına bütün o yitirdikleri geldi. Elleriyle kafesin parmaklıklarına yapıştı ve kafasını bu parmaklıklara vura vura kendini öldürmek istedi. Ama bunu bile yapacak gücü yoktu ve çaresizlik içerisinde inleyerek kafesin zeminine kapaklandı. Nihayet iki cellat kafesin kapısını açtılar ve onu ellerini arkadan sıkıca bağlayarak kanları içindeki idam yerine götürdüler. Lailie her yerinden kan damlayan sivri bir kazık gördü. Az önce aynı kazıktan Lailie'nin dostlarından birisinin cesedini parçalayarak çıkarmışlardı. Şimdi Lailie bunun kendi idamının gerçekleştirilebilmesi için yapıldığını anlıyordu. Lailie'nin üstündekileri çıkardılar. Lailie eskiden güçlü, biçimli olan bedeninin zayıflığı karşısında şaşkınlığa düştü. İki cellat bu sıska bedeni uyluklarından tutarak havaya kaldırdılar ve kazığın üzerine bırakmaya hazırlandılar.

"Bu ölümün ta kendisi, yok oluş!" diye geçirdi içinden Lailie ve soğukkanlılığını sonuna kadar cesurca koruma kararını

85

f\$J

S ZF 3 f-i " H re 3"

fo a-

K. O 7^

\$ 3 2.

<!£• < p

a. re a

3 S m

b ^ g ° 3-

8 ? S. £ i

S. İ re «? "

3*- p ^ 3 p, o

D p

o- a

p r

ö an

(t O:

"Si- O

p p

CTQ< m

s- s-

8

S 5

cT 3

P

03

Bir zamanlar Urfa şehrinde Uyas adında bir Başkır yaşardı. Kendisini evlendirdikten bir yıl sonra ölen babası ona fazla mal mülk bırakmamıştı. İlyas'ın o zamanlar sadece yedi kısraklı, iki ineği ve yirmi kadar koyunu vardı. Ama işleri iyi idare ediyordu ve kısa sürede daha fazlasını da elde etmesini bildi. O ve karısı sabahın köründen gece yarısına kadar çalışıyor, herkesten erken kalkıp geç yatıyorlardı. İlyas'ın mal varlığı yıldan yıla artıyordu. Bu şekilde İlyas yavaş yavaş büyük bir servetin sahibi oldu. Otuz beş yıl sonra artık iki yüz at, yüz elli baş sığır ve bin iki yüz koyunun sahibiydi. Sahip olduğu sürülere çalıştırdığı adamlar bakıyor, gene yanında çalıştırdığı kadınlar onun kısraklarını ve ineklerini sağarak kımız, tereyağı ve peynir yapıyordu, İlyas her şeye fazlasıyla sahipti ve o yöredeki herkes onu kıskanıyordu. Onun hakkında şöyle diyorlardı:

"İlyas şanslı bir adam; her şeye fazlasıyla sahip. Bu dünya onun için güzel bir yer olmalı"

Makam mevki sahibi kimseler İlyas'ı işitirler ve onunla tanışmak isterlerdi. Uzaktan ziyaretçileri gelir, o da herkesi güzel karşılar ve onlara yiyecek içecek ikram ederdi. Kim gelirse gel-

91

sin> önlerine

e"ni,

a.

kaldı

ordu. y

ürten bir

İl

Şah

* 92 •

acı

ammet Şah

ne

zengin ne de fakirdi. Rah^t bir hayat sürüyordu ve iyi bir insandı, İlyas'm nasıl konuksever biri olduğunu hatırlıyor ve ona acıyordu. Ona şöyle dedi:

"Gelin benimle yaşayın İlyas, sen ve yaşlı karın. Yazın gücün yettiğinde kavun tarlamda çalışırsın, kışın da sığırlara yem verirsın. Sham-Shemagi de kırsaklarını sağır ve kımız yapar. İkinize de yiyecek ve giyecek veririm. Neye ihtiyacınız olursa bana söyleyin, ben veririm"

İlyas komşusuna teşekkür etti. O ve karısı Muhammet Şahın hizmetinde çalışmaya başladılar, ilk başta içinde buldukları durum onlara zor geldi, ama zamanla alıştılar ve güçleri yettiğinde çalışarak hayatlarını sürdürdüler.

Muhammet Şah böyle insanları yanında çalıştırmasının kendi yararına olduğunu anlamıştı. Çünkü bu insanlar bir zamanlar kendileri efendi oldukları için işleri çekip çevirmeyi biliyor ve tembellik etmiyorlardı. Ellerinden geleni yapıyorlardı. Ne var ki, bir zamanlar çok itibar sahibi olan bu insanların düştükleri durum Muhammet Şah'a büyük bir üzüntü veriyordu.

Bir gün Muhammet Şah'm bazı akrabaları çok uzaktan onu" ziyarete geldiler. İçlerinde bir de molla vardı. Muhammet Şah İlyas'a bir koyun yakalayıp kesmesini söyledi. İlyas koyunun derisini yüzdü. Hayvanı pişirdi ve misafirlere yolladı. Misafirler koyunun etinden yediler, bir müddet çay içtikten sonra kımız içmeye başladılar. Misafirler ev sahipleriyle halının üzerindeki yastıklara oturmuş sohbet eder ve bardaklardaki kızıyı yu-dumlarlarken, işini bitirmiş olan İlyas açık olan kapının önünden geçti. Onun oradan geçtiğini gören Muhammet Şah misafirlerinden birine, "Şimdi geçen yaşlı adamı fark ettin mi?" diye sordu.

"Evet" dedi misafir. "Dikkat edilmesi gereken bir özelliği mi var?"

93

Sil*

yere

• 94

nedersem bizi gördüğünüze üzölmüşsünüzdür. Eski varlıklı günleriniz ve bugünkü kederleriniz gelmiştir aklınıza" İlyas gülümsedi ve şöyle dedi:

"Size mutluluğun ve talihsizliğin ne olduğunu anlatmaya kalksam bana inanmazsınız. Siz en iyisi bunu karıma sorun. O bir kadın olduğu için yüreğindeki neyse dilindeki de odur. O size bütün gerçeği anlatır."

Misafir perdeye doğru döndü..

"Nineciğim" dedi, "eski mutluluğunuzla bugün yaşadığınız talihsiz durumu anlatır mısın bana!"

Sham-Shemagi perdenin arkasından cevap verdi: "Ben şöyle düşünüyorum: ihtiyar kocamla ben elli yıl boyunca mutluluğu aradık, ama bulamadık. Her şeyimizi yitirip de işçi olarak çalışmaya başladığımız son iki yıldır ancak bulduk gerçek mutluluğu. Şu an, sahip olduğumuzdan daha güzel bir hayatı diliyor değiliz."

Misafirler şaşırmişti, patron da öyle. Hatta yaşlı kadının yüzünü görmek için kalkıp perdeyi çekti. Kadın orada kollarını kavuşturmuş, kocasına bakıyor ve gülümsüyordu. Kocasını da ona gülümsedi.

Yaşlı kadın devam etti:

"Size doğruyu söylüyorum ve de şaka yapmıyorum. Tam yarım asır boyunca mutluluğu aradık ve zengin olduğumuz müddetçe onu bulamadık. Ne zaman ki hiçbir şeyimiz kalmadı ve işçi olarak çalışmaya başladık, öyle mutlu olduk ki başka hiçbir şey istemez olduk."

"Ama neden mutlusunuz?" diye sordu misafir. "Şundan," dedi yaşlı kadın, "zenginken ilgilenmemiz gereken o kadar çok şey vardı ki kocamla ben ne birbirimizle konuşmaya, ne ahiret hayatımızı düşünmeye, ne de Allah'a dua

95

!i S

i

mmm

m

b

y eğil'

ger-

• 96

çeği. Biz de ilk başta akılsızdık ve mal varlığımızı yitirdiğimiz için gözyaşı dökmüştük. Ama Allah bize hakikati gösterdi. Biz bunu kendimizi teselli etmek için değil, sizlerin iyiliği için anlatıyoruz."

Ve Molla şöyle dedi:

"Bunlar bilgece sözler. İlyas tam da hakikati söyledi. Onun dediklerinin aynısı Kur'an-ı Kerim'de de var.

Misafirler gülmeyi bıraktılar ve tefekküre daldılar.

97

Küçükler Büyüklerden Akıllı Çıktı

O yıl Paskalya Yortusu erken kutlanıyordu. Kızıklar daha yeni kalkıyordu. Bahçelerde hâlâ kar vardı. Köyün caddesinden aşağı derecikler akıyordu.

Farklı evlerden iki küçük kız iki evin arasında kalan dar bir sokakta buluşmuşlardı. Çiftliklerden geçip gelen kirli sular sokakta büyük bir gölcük oluşturmuştu. Kızlardan biri çok küçüktü, diğeri ise azıcık ondan büyükçe. Anneleri her ikisine de yeni elbiseler giydirmişti. Küçük olan mavi bir elbise giyiyordu, öbürü ise sarı basmadan bir elbise. Her ikisinin de başında kırmızı eşarp vardı. Buluştuklarında kiliseden az önce çıkmışlardı ve ilk olarak birbirlerine cicili bicili elbiselerini göstermişlerdi. Sonra da oynamaya başlamışlardı. Çok geçmeden akıllarına suda oynamak geldi. Kızlarda küçük olanı tam ayağında ayakkabılarıyla gölcüğe girecekti ki büyük olan ona engel oldu. "Girme Malaşa," dedi, "annenden azar işitirsin. Ben ayakkabılarımı ve çoraplarımı çıkaracağım, sen de çıkar"

Öyle de yaptılar. Sonra eteklerini toplayarak gölcüğün için-

• 101 •

z "8* w s sr

£L S- 3" -g gr k

"E5 r" İt' 2T 3 ""

<< b, S h d

İ" |< re cl "

i1

> O

2?

N

3 3 cr

C:

re w ffi a erg. 2

S

a

"â S sr

§ s

3 re

re •<;

CO CO

┌ (D

3 ^

O" P

2 *<

re

a 5

3 re

re ^ ta ta

3

cr

!*=* a

R- cr <<'

re re re

re E C

a a £

"> 2 o

re

3 S

3 5v 2 c

ta tu 3 »

CTQ "t-1 riTj
3' & 3 a
rt "S 3 rS
cr re
Cl re"
O: 3. g-
â o. 3.
"ü? re re
S 3 3
2l cr v^"
a a.
Cl ->
3
§
3 re =. t-
S
Q M 2. C
& s § g
o- cr 3
C* ""t Cî C? <-+ N
s g-
a 'o >
Q, r+ O
"D ^ C
3 9- "§" £ ~ 5
p" 4n p
E5 ^ 3
o. (TD < *
FS ^
O) "T"" ^j
W ta ^
IS <E X
3" i & 3 I c
ta "îj Cna < 3 w C
E & >
cr re"
co
N
RJ 3
21
re cf
Cl 3
ÜT °T
N ?r fü
Cl re
a
î?fg
cr
tu
•CO
ET
3" re ta
ta n. &•
Ü S lar.
aT Di
Cl c_
>t
inleş i

~2Zh%SE3EEüEZ-
 3
 re >
 0Q CL
 a- 3
 (îT ^
 < s
 t? £
 re
 •C/i re
 n. ^.
 Çocu unul
 kla :tul
 tu
 1-1
 n' <
 Pl re
 re rr
 § I
 3 O-3. 3
 i §
 S-S"
 o
 imuş a re
 o_ re_
 p" re"
 0 t-l
 ?? 3'
 c-- CL
 -o re
 •C/i
 5!' re
 3 3
 re
 3 g- 5*
 ?r s a
 % ?r
 o
 S
 EL
 g. N.
 C N >1
 S «
 fü —;
 &| » "2.
 p -S
 3 cr
 CL P
 >-• 7T
 re Cî
 <. sr
 re »-t
 5. <
 "s 3. "S
 o re o
 Cl 3" p P
 3 P

0Q< P
I E
et ?r
P n P
I-« \^ w
•5 ^ 5
^Hgsİ İlli
&<! SS §^ &I a
&^
re T3
re . cl p c«2' &2 o »
£ t-o
^o
P O-
3 3
CL P
3 re
en
s s.
3 P re re 5*. 5*
| .. P-cr W g
s-^ s.
o r 3
s* e o y. sj. « >
t" BS >- il w CTQ< 5<
^^ "i n\ -i. /T\ ^^ ^^
re
-O P
&"p p -3
1 s 5 I & .4 i-
P W- C/i O l-t ^ &> l-l
P C
S B- 9- "<
^^ |p « «s
II Is I i III
o C
p p
re p p
Cl W
co p
5 3. B. rr
H- M Cl3
3 * Şr &
p p
p p
Q (X
3 t
re p
p n
p
^i5iHa&îI
-<|? ^s. «>.
p p
<JQ<
ti. o tr
et p
t- p

w
Cl 7T
s B. 'i ^
CfQ! 5"
3 H <JQ'
S"- "S "i
2 # s g p «§
Ej «<
p 5^
O T3 0Q

CO
O 3"
11111
li- *W ı-1 ^2
S 8 K
R p N
51 S" sL
cra
p'
3. p
x- fer
& «! S- S fr
p
f P < s
e-
g Ol
3 D-
3 2 5 S 3 H
^ 2i 3 »
3 ^
O- re re ^j
o" P o: *O "-< Cf re" er* cr g s*' n
en
. S
R- İ*§
Ti re
C7Qt
N
3 Ct
re p
S a
3 o
s- <!?
S 3
cl e
CT*
P N,

Bir gün birkaç çocuk derin bir dere çukurunda şekli bir buğday tanesine benzeyen, ortası yivli bir şey buldular. Buldukları şey bir tavuk yumurtası büyüklüğündeydi. Oradan geçmekte olan bir yolcu o şeyi gördü ve bir peni karşılığında çocuklardan satın aldı. Şehre giderek bu tuhaf şeyi Krala sattı. Kral bilge adamlarını çağırttı ve onlardan o şeyin ne olduğunu bulmalarını istedi. Bilgeler düşündüler, düşündüler, bir türlü işin içinden çıkamadılar. Ta ki o şey bir gün bir pencere önünde dururken içeri bir tavuğun uçması ve tavuğun o şeyi bir delik açana kadar gagalamasına kadar. O zaman herkes o şeyin bir buğday tanesi olduğunu anladı. Bilgeler Kralın yanına giderek: "O şey bir buğday tanesi" dediler.

Kral buna çok şaşırıldı. Bilge adamlara bu buğdayın ne zaman ve nerede yetiştiğini bulmalarını emretti. Bilgeler tekrar düşünüp taşındılar, kitaplarına baktılar, ama bu konuda hiçbir şeye rastlayamadılar. Tekrar Kralın yanına gittiler ve ona şöyle dediler:

107

"Size her hangi bir cevap veremiyoruz. Bu şeyle ilgili kitaplarda hiçbir bilgi yok. Köylülere sormanız gerekecek. Belki içlerinde buğday tanelerinin ne zaman ve nerede bu büyüklüğe ulaştığını babalarından işitmiş olanlar vardır"

Bunun üzerine Kral çok yaşlı bir köylünün bulunup huzuruna getirilmesini emretti. Kralın hizmetkârları böyle birisini buldular ve Kralın huzuruna getirdiler. Yaşlı ve iki büklüm, rengi kül gibi solmuş ve dişsiz adam Kralın huzurunda koltuk değ-nekleriyle, düşmeden zor duruyordu.

Kral yaşlı adama buğday tanesini gösterdi. Ama adam buğday tanesini güçlükle görebiliyordu. Eline alıp parmaklarıyla yokladı. Kral ona şöyle sordu:

"Bu büyüklükteki buğdayın nerede yetiştiğini bize söyleyebilir misin ihtiyar? Sen hiç böyle buğday satın aldın ya da kendi tarlanda yetiştirdin mi?"

Yaşlı adamın kulakları o kadar ağır işitiyordu ki Kralın dediklerini zorlukla duyabildi ve bin bir güçlükle anlayabildi.

"Hayır!" dedi en sonunda. "Tarlamda bunun gibi buğdayı ne ektim ne de biçtim, ne de böylesini hayatımda satın aldım. Bizim satın aldığımız buğdaylar şimdikilerle aynı büyüklükteydi. Ama babama sorabilirsiniz. O böyle buğdayların nerede yetiştiğini belki işitmiştir"

Bunun üzerine Kral yaşlı adamın babasını çağırttı. Adam bulundu ve Kralın huzuruna getirildi. Adam tek bir koltuk değ-neğiyle yürüyordu. Kral ona buğday tanesini gösterdi. Görme yeteneğini hâlâ kaybetmemiş olan yaşlı köylü buğday tanesine iyice bir baktı. Kral ona sordu:

"Böyle buğdayın nerede yetiştiğini bize söyleyemez misin ihtiyar? Hiç böylesini satın aldın ya da kendin tarlanda ektin mi?"

108

Yaşlı adam bir hayli z>r işitse de hâlâ oğlundan daha iyi duyabiliyordu.

"Hayır" dedi. "Ben tarlamda böyle buğday ne ektim ne de biçtim. Satın almaya gelince, hiç satm almadım, çünkü benim zamanımda para henüz kullanılmıyordu. Herkes kendi buğdayını kendi yetiştiriyordu. Bir ihtiyaç olduğunda birbirimizle paylaşıyorduk. Bu büyüklükteki buğdayın nerede yetiştiğini bilmiyorum. Bizim yetiştirdiğimiz buğdaylar şimdikinden daha büyüktü ve o buğdaylardan daha çok un elde ediliyordu. Ama hiç böylesini görmedim. Ancak, ben de babamdan onun zamanındaki buğdayların bizim zamanımızdakilerden daha büyük olduğunu ve o buğdaylardan bizim yetiştirdiklerimizden daha fazla un elde edildiğini işitmiştim. Ona sorsanız daha iyi olur"

Kral bunun üzerine yaşlı adamın babasını çağırttı. Kralın adamları onu da buldular ve Kralın huzuruna getirdiler. Adam koltuk değnekleri olmadan kolaylıkla yürüyerek içeri girdi. Gözleri iyi görüyor, kulakları iyi işitiyordu. Ne dediği iyi anlaşılıyordu. Kral ona buğday tanesini gösterdi. Yaşlı büyükbaba buğday tanesine baktı, elinde evirip çevirdi.

"Böyle güzel bir buğday tanesi görmeyeli uzun zaman oldu" dedi ve ısırp taneden bir parça kopararak tadına baktı. "Aynı cins" diye ekledi.

"Söyle bana büyükbaba," dedi Kral, "bu büyüklükteki buğdaylar ne zaman ve nerede yetişmişti? Hiç böylesini satın aldın ya da kendin tarlana ektin mi?" Yaşlı adam şöyle cevap verdi:

"Benim zamanımda bunun gibi buğdaylar her yerde yetişirdi. Gençliğimde ben kendim hep bu buğdaydan yedim ve diğerlerine de yedirirdim. Bu buğdayı ekip biçer, harman ederdik"

• 109

Kral sordu:

"Söyle bana büyükbaba, başka yerden satın aldığınız olur muydu, yoksa sırf kendiniz mi yetiştirdiniz?"

Yaşlı adam gülümsedi.

"Benim zamanımda," dedi yaşlı adam, "ekmek satın almak ya da satmak gibi bir günah kimsenin aklından bile geçmezdi. Para diye bir şey de bilmezdik. Herkesin buğdayı kendisine yeterdi."

"O halde söyle bana," dedi Kral, "tarlan neredeydi ve bu büyüklükteki buğdayları nerede yetiştiriyordun?"

Büyükbaba cevap verdi:

"Tarlam Tanrı'nın bütün topraklarıydı. Nereyi sürersem orası benim tarlamdı. Toprak bedavaydı. Hiç kimsenin sahiplenmediği bir şeydi. İnsanlar bir tek kendi emeklerini sahiplenirlerdi."

"iki soruma daha cevap ver" dedi Kral. "İlki, toprak niçin o zamanlar böyle buğday veriyordu da artık vermiyor? İkincisi, nasıl oluyor da torunun iki koltuk degneğiyle, oğlun bir koltuk degneğiyle yürürken

sen kendin hiç değneksiz yürüebiliyorsun? Gözlerin parlak, dişlerin sağlam; söylediklerin anlaşılıyor ve kulağa hoş geliyor. Nasıl oluyor bu böyle? Ve yaşlı adam cevap verdi:
"Böyle oluyor, çünkü insanlar kendi çalıştıklarıyla yaşamayı bıraktılar ve başkalarının emeğine muhtaç duruma geldiler. Eskiden insanlar Tanrı'nın kanunlarına göre yaşıyorlardı. Kendilerinin olanla yetiniyor, başkalarının ürettiklerine göz dikmiyorlardı.

• 110 •

Bu kitap, Tolstoy'un ömrünün son 25 yılında yazdığı Sevgi Neredeyse Tanrı Oradadır, Polikışka, Üç Ölüm. Asıtri Hükümdarı Asarbadon. İlyas. Küçükler Büyüklerden Akıllı Çıktı, Tavuk Yumurtası Büyüklüğündeki Tohum adlı öykülerden oluşmaktadır,
"Sanat zenginlerin, aydınların elinde bir imtiyaz olmaktan kurtulmalı, insanların birbiriyle kaynaşmasına, iyilik, hakikat, aşk yolunda yürümelerine yardım etmelidir." anlayışıyla yazılmış bu öyküler. Tolstoy'un kötülüğe iyilikle karşı koymayı felsefesinin ürünüdür.

1,60 YTL

(1.600-;000 TL)

ISBN 975-6870-3 1-1 İK II

8703 :

Antik Dünya Klasikleri: 5 Tolstoy Kitaplığı: 2 ISBN: 975-6870-31-1

Baskı ve Cilt: Prizma Pres Matbaacılık

Merter Keresteciler Sitesi Fatih Cad. Yüksek Sok. Merter/İstanbul

Tel: (0212) 637 48 02

irtibat için: AlayköşkO Cad. No: 11 Cağaloğlu / istanbul

P.K. 50 Sirkeci / İstanbul

Telefon: (0212) 513 84 15 Faks:(0212)512 40 00